

Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Mācību metodiskā konference

Mūžizglītības izaicinājumi

Konferences materiāli

Jelgava 2006

Mūžizglītības izaicinājumi

Ikgadējā LLU mācību metodiskā konference: konferences materiāli / Atbildīgā par izdevumu R. Millere. – Jelgava :LLU, 2006.- 37 lpp.

Izdevumu sagatavoja:

Vilnis Tomsons, mācību prorektora vietnieks studiju jautājumos
3005686, Vilnis.Tomsons@llu.lv

Paldies Studiju daļas kolēģēm Arnitai, Rūtai un Rasmai par atbalstu un pacietību lasot un priekšlikumiem izdevuma pilnveidošanai.

Saturs

PRIEKŠVĀRDS	3
1. KONKURSS PAR KONFERENCES TEMATIKU	4
1.1. KONKURSA NOLIKUMS	4
1.2. KONKURSA DARBA ANOTĀCIJA	5
<i>PTF studentu motivācija nepilna laika studijām</i>	5
2. NOLAŠĪTO REFERĀTU MATERIĀLI	6
2.1. REĢIONĀLĀ ATTĪSTĪBA UN JAUNI RISINĀJUMI MŪŽIZGLĪTĪBĀ.....	6
2.2. UZŅĒMUMU SPECIĀLISTIEM NEPIECIEŠAMĀ KOMPETENCE UN TĀLMĀCĪBAS ELEMENTI PĒCDIPLOMA APMĀCĪBĀ..	8
2.3. PTF STUDENTU MOTIVĀCIJA NEPILNA LAIKA STUDIJĀM	13
2.4. KRĀSAS FLORISTIKĀ.....	18
2.5. ZEMES IERĪCĪBAS PROFESIONĀLO STUDIJU NOSLĒGUMA DARBU SATURS UN VĒRTĒŠANA	19
2.6. LLU JAUNO MĀCĪBSPĒKU PROFESIONĀLĀ PILNVEIDE: VAJADŽĪBAS, IESPĒJAS	24
2.7. VETERINĀRĀRSTU PROFESIONĀLĀS KVALIFIKĀCIJAS PAAUGSTINĀŠANA	27
2.8. IKT IZGLĪTĪBĀ – PAMATS MŪŽIZGLĪTĪBAI.....	30
2.9. LAUKU MŪZIKAS SKOLOTĀJU TĀLĀKIZGLĪTĪBA	33
2.10. LLU MĀCĪBSPĒKU MŪŽIZGLĪTĪBAS VADĪBAS KONCEPTUĀLAIS MODELIS	36
3. LAUREĀTI	37
3.1. KONKURSĀ PAR KONFERENCES TEMATIKU	37
3.2. AKADĒMISKO STRUKTŪRVIENĪBU METODISKO IZSTRĀDŅU IZSTĀDE	37

Priekšvārds

Ilgadējās mācību metodiskās konferences LLU ir laba un ilgstoša tradīcija. Tās kopējais mērķis rosināt mācībspēkus sistemātiski strādāt par didaktikas jautājumiem un dalīties pieredzē ar kolēģiem.

Ilgadējā LLU mācību metodiskā konference **Mūžizglītības izaicinājumi** notika 2006. gada 27. janvārī. Šīs konferences mērķis bija apkopot un tālāk izplatīt pieredzi par studiju organizēšanu mūžizglītības kontekstā: LLU kopumā, fakultātēs un studiju programmās.

Konferences tematika

- mūžizglītības memorandā aprakstītais: formālā (angl. *formal*), neformālā (angl. *non-formal*) un pieredzes (angl. *in-formal*) izglītība;
- mūžizglītības (angl. *Lifelong and Lifewide Learning* – visa mūža garumā un visās dzīves jomās) veidi un paveidi (tālākizglītība, profesionālā pilnveide, kvalifikācijas celšana, interešu izglītība u.tml.);
- mūžizglītības formas (nepilna laika studijas, brīvās studijas, tālmācība, e-studijas u.tml.);
- studiju organizācija konkrētos priekšmetos mūžizglītības aspektā (kompetenču pilnveide);
- studiju materiāli, metodiskie līdzekļi konkrētu izvēles priekšmetu studijām;
- studiju didaktiskie aspekti mūžizglītības kontekstā;
- LLU mācībspēku profesionālā pilnveide;
- papildus aspekti: kompetenču iegūšana un demonstrēšana, to mērīšana;
- kredītpunktu (KP) uzkrāšana (akumulēšana).

Referenti

LLU mācībspēki, kuri piedalās konkursā un tie, kuri pieteikušies, lai ar referātiem uzstātos konferencē.

1. Konkurss par konferences tematiku

Jau vairākus gadus par konferences tematiku tiek organizēts konkurss. Šogad tam tika iesniegts tikai viens darbs.

1.1. Konkursa nolikums

Mūzikglītības izaicinājumi

KONKURSA NOLIKUMS

- Mērķis:** apkopot un tālāk izplatīt pieredzi par studiju organizēšanu mūzikglītības kontekstā: LLU kopumā, fakultātēs un studiju programmās.
- Dalībnieki:** LLU mācītbspēki
- Pieteikšanās konkursam:** līdz 2005. gada 2. decembrim, Studiju daļā
- Konkursa darbu iesniegšanas termiņš:** līdz 2005. gada 29. decembrim, Studiju daļā
- Iesniedzamais materiāls:** detalizēts apraksts ar nepieciešamajiem papildmateriāliem (drukāti un elektroniski – e-pastā: Rasma.Millere@llu.lv, disketē vai lasāmatmiņas diskā (CD ROM)). Darbs jā sagatavo publicējamā un praktiski izmantojamā formā un tam jāietver:
  - Mācītbspēka vārds un uzvārds, struktūrvienība, amats un grāds, e-pasta adrese, tālr. Nr.
  - Konkursa darba nosaukums.
  - Konkursa darba anotācija (latviski, 1000-1200 rakstu zīmes).
  - Darba apraksta daļa ar nepieciešamajiem papildmateriāliem.
- Vērtēšana:** Konkursa darbus vērtēs Rektora apstiprināta žūrija. Katram konkursa dalībniekam par savu darbu jāuzstājas ar referātu mācību metodiskajā konferencē 2006. gada 27. janvārī. Šīs uzstāšanās vērtējumu žūrija pievienos konkursa darba vērtējumam.
- Prēmiju fonds:** Ls 300.
- Laureāti tiks paziņoti** ikgadējās mācību metodiskās konferences noslēgumā.

1.2. Konkursa darba anotācija

Saskaņā ar konkursa mērķi - apkopot un tālāk izplatīt pieredzi par studiju organizēšanu mūžizglītības kontekstā: LLU kopumā, fakultātēs un studiju programmās, tālāk lasāma izvērtēšanai iesniegtā darba anotācija.

PTF studentu motivācija nepilna laika studijām

Daina Kārklīņa, Dr.sc.ing., prof., **Inga Ciproviča**, Dr.sc.ing., asoc. prof.,

Māra Dūma, Mg.agr., doc., **Imants Atis Skrupskis**, Dr.habil.sc.ing., prof.

Anotācija

Mūžizglītība tiek uzskatīta par ES valstu politikas stūrakmeni cilvēkresursu attīstības jomā. Informācijas sabiedrībā cilvēku zināšanām un prasmēm ir izšķiroša nozīme augsta labklājības līmeņa sasniegšanai. Mainoties dzīves ritmam, arvien vairāk sadzīvē ienākot informācijas tehnoloģijām, progresējot ražošanas metodēm un tehnikai pārtikas produktu ražošanas uzņēmumos, nepārtraukti ir jāpilnveido zināšanas un prasme. Tāpēc mēs arvien vairāk domājam par sevis pilnveidošanu un iespējām iegūt izglītību, t.sk. augstāko, mazāk tradicionālā formā, nevis diendienā sēžot skolas solā, bet organizējot nepilna laika studijas un piedāvājot studēt gribētājam intensīvāku patstāvīgo darbu.

Nepilna laika studijas ir studiju forma, kurā students gada laikā apgūst studiju priekšmetus vismaz 30 kredītpunktu apjomā. Tradicionālajā izpratnē gan pilna laika, gan nepilna laika studijās ir iespējamās kā dienas un vakara nodaļās, tā arī neklātienēs studiju formās.

Lai atvieglotu studiju iespējas tiem, kas dzīvo tālu no izvēlētās augstskolas un strādā, augstskolas piedāvā dažādas nepilna laika studiju formas: viena darba diena nedēļā, vairākas nedēļas vairākas reizes gadā, studijas piektdienās un sestdienās, sestdienās un svētdienās, kā arī citas. Pārtikas tehnoloģijas fakultātes abas nepilna laika pamatstudiju programmas apgūst visos Latvijas reģionos dzīvojošie un strādājošie un problemātiska varētu būt studiju organizēšana vakaros vai sestdienās.

2. Nolasīto referātu materiāli

Tālāk publicēti iesniegtie referātu materiāli.

2.1. Reģionālā attīstība un jauni risinājumi mūžizglītībā

Anita Ostrovska, LLU doktorante

Cilvēkam izglītība jāapgūst visas dzīves gaitā. Izglītošana jāsaprot šī vārda visplašākā nozīmē. Tā sākas ģimenē, turpinās bērnudārzā, skolā, specializētajā izglītībā - fundamentālā vai praktiskā, kas neapstājas, bet turpinās visa mūža garumā.

(Latvijas Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga, 2000.)

Ko mēs saprotam ar jēdzienu „mūžizglītība”? Tā tiek uzskatīta par Eiropas Savienības valstu stūrakmeni cilvēkresursu attīstības jomā. Mūžizglītība ir īpaša sistēma, kura palīdz cilvēkam pilnvērtīgi attīstīties un atrast savu vietu pasaulē un sabiedrībā, ļauj veiksmīgāk pielāgoties jaunajām laikmeta un sociālajām pārmaiņām. Sociāli ekonomiskie apstākļi, zinātnes un tehnikas progress nosaka, ka katram no mums tādā vai citādā veidā ir jāmacās visu dzīvi un faktiski nepārtraukti. Būtiski ir tas, ka izglītību šajā kontekstā saprot kā **nepārtrauktu procesu**, bet nevis kā zināšanas, kas iegūtas kādā laika posmā, un ka cilvēks vajadzību pēc izglītības var apmierināt neatkarīgi no vecuma, dzimuma, iepriekš iegūtās izglītības vai profesionālās sagatavotības līmeņa. Manuprāt, mūžizglītības rezultāts ir cilvēka jēgpilna dzīve sabiedrībā.

Viens no mūžizglītības pamatprincipiem akcentē izglītības tuvināšanu cilvēku dzīvesvietai, kas zināmā mērā nodrošina vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu izglītības procesa dalībniekiem. Tas ir ļoti svarīgi, jo dažādotas un vietēji pieejamas mūžizglītības iespējas nodrošina, ka cilvēkus nepiespiež atstāt viņu dzīvesvietu pašvaldību, lai mācītos un celtu kvalifikāciju, dažām grupām, piemēram, invalīdiem, ne vienmēr iespējams būt fiziski mobiliem.

Attīstības ziņā reģioni atpaliek no Rīgas attīstības līmeņa un ir svarīgi mazināt reģionālās atšķirības Latvijā. To var atrisināt, ne tikai modernizējot ražošanas tehnoloģijas, bet, jo īpaši vajadzīgi gudri, domājoši cilvēki. Cilvēku skaita ziņā viņu nebūs vairāk - pārmaiņas veicamas ar esošajiem. Arī Aizkraukles rajonā iedzīvotāju skaits pēdējo gadu laikā samazinājies un šobrīd tas ir nedaudz vairāk par 40 tūkstošiem. Novadā attīstās ražošana, kas saistīta ar kokapstrādi, celtniecību, enerģētiku. Ir daudz spēcīgu uzņēmumu kā Pļaviņu Hidroelektrostacija, SIA „Nelss”, „Jeld-Wen”, „Krauklītis”, „Aizkraukles būvnieks” u.c. Turpina veidoties jauni starptautiski uzņēmumi kā Amerikas - Latvijas kopuzņēmums Jeld - Wen 2 un Skandināvu būvniecības uzņēmums. Ārzemju investori novērtējuši Aizkraukli par pievilcīgu vietu biznesa attīstībai. Uz bijušās telefonu aparātu rūpnīcas VEF bāzes veidojas tehnoloģiskais parks. Tā ir iespēja uzņēmējiem izmēģināt un attīstīt jaunus ražošanas veidus. Līdz ar to novadā rodas daudz jaunu darba vietu un pieaug pieprasījums pēc kvalitatīva darbaspēka.

Tieši saistībā ar uzņēmējdarbības attīstību Aizkraukles novads ir noteicis savas galvenās prioritātes, kur kā pati būtiskākā izvirzīta cilvēkresursu attīstība. Šīs prioritātes mērķis ir darbaspēka konkurētspējas un kvalitātes paaugstināšana, to sasniedzot ar:

- darbaspējas un nodarbinātības veicināšanu;

- kvalitatīvas izglītības veidošanu;
- informācijas sabiedrības veidošanu.

Diemžēl tajā pašā laikā parādās ļoti nopietnas problēmas:

- nepietiekama darba ņēmēju profesionālā kvalifikācija;
- izglītības un apmācību programmas neatbilst vietējā darba tirgus prasībām;
- nepietiekama situācijas pārzināšana par to, kādu profesiju speciālisti būs pieprasīti darba tirgū tuvāko gadu laikā;
- materiāli tehniskā bāze neatbilst kvalitatīva izglītības procesa nodrošināšanai;
- nepietiekama uzņēmēju un izglītības iestāžu sadarbība;
- izglītības nozīmība netiek pietiekami novērtēta no uzņēmēju puses.

Tā kā kopējais cilvēku skaits, attīstoties ražošanai, ir ierobežots, svarīgi apmācīt un nodarbināt pēc iespējas vairāk šobrīd bez darba esošo cilvēku. Kopējais bezdarba līmenis rajonā uz 2006. gada 1. janvāri ir 9,5%, kas parāda bezdarba pieaugumu. Nodarbinātības Valsts aģentūras Aizkraukles nodaļā reģistrējušies 1609 bezdarbnieki, no tiem 926 sievietes, 235 jaunieši vecumā no 18 - 25 gadiem un 77 invalīdi. No visiem bezdarbniekiem 338 ir ilgstošie bezdarbnieki. Šie cilvēki norobežojas no sabiedrības un no iesaistīšanās darbā. Diemžēl to skaitā ir liela daļa jauniešu, kuriem ir zems zināšanu un prasmju līmenis, zems pašvērtējums, dažādas atkarības un kuri tādējādi nespēj patstāvīgi risināt savas problēmas attiecībā uz izglītības turpināšanu vai nodarbinātību.

Pašvaldību vadītāji uzskata, ka nodarbinātības problēma un darba meklētāju jautājumi šobrīd ir ļoti sarežģīta lieta, jo, no vienas puses strauji pieaug darba piedāvājumu skaits Aizkraukles pilsētā un rajonā, no otras puses šajos cilvēkos gandrīz nenotiek attieksmes maiņa pret darbu un vajadzību nopietni strādāt. Pašvaldībās jaunajās, modernajās ražotnēs nevar atrast darbiniekus (kokapstrādes, celtniecības jomās). Bezdarbnieku vidū daudz cilvēku, kuri pieraduši ilgstoši prasīt pabalstus, pat nemēģinot meklēt darba iespējas, gluži otrādi – viņi bieži atrod iemeslus, kādēļ nestrādāt.

Ja raksturotu vidējo reģiona darbības vecuma cilvēku attiecībā uz viņa zināšanu un prasmju atbilstību darba tirgus prasībām, galvenie problemātiskie rādītāji būtu: nepietiekama profesionālā kvalifikācija, zems svešvalodu prasmju līmenis, nepietiekamas datorprasmes, trūkst komunikācijas prasmes, nespēj uzņemties atbildību, strādāt patstāvīgi un radoši, trūkst pozitīvas attieksmes pret darbu un motivācijas tam.

Tieši tās prasmes, kuras lielā mērā pietrūkst reģiona cilvēkiem, tiek izvirzītas kā prioritāras darba iegūšanai. Līdz ar to gribu vērst uzmanību uz to, ka jāveido mērķtiecīga sadarbība starp pašvaldībām, uzņēmējiem un izglītības institūcijām, lai, kopīgi sadarbojoties, apzinot vajadzības un iespējas, varētu meklēt vislabākos risinājumus cilvēku motivācijas un konkurētspējas palielināšanai.

Apzinot darba devēju un iedzīvotāju vajadzības, ar pašvaldības atbalstu rasta iespēja iegūt augstāko izglītību Aizkrauklē. Pagājušajā gadā pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību ieguva 70 grāmatvedības speciālisti un šobrīd uzņēmējdarbību, svešvalodas, psiholoģiju, datordizainu, reklāmu un sabiedriskās attiecības Aizkrauklē mācās vairāk kā 100 studentu. Kāpēc tas ir tik svarīgi? Specialitātes, kuras tiek piedāvātas, ir mūsdienīgas, aktuālas, lai izglītotie cilvēki varētu vieglāk iesaistīties darba tirgū kā darba ņēmēji vai iedrošinātos paši radīt jaunas darba vietas reģionā. Liela daļa no cilvēkiem, kuri dažādu iemeslu dēļ nav turpinājuši izglītību, to atsākuši un augstākās izglītības ieguvī tuvu dzīvesvietai ar mazākām izmaksām vērtē ļoti atzinīgi, jo darba, ģimenes un mācību savienošana tādējādi ir daudz pieejamāka.

Gan profesionālo, gan augstākās izglītības iestāžu mērķis ir sagatavot augsti kvalificētus darbiniekus. Vai tā ir? Darba devējiem ir ļoti lielas iebildes pret jaunajiem profesionāļiem, kuri beidz augstskolas, profesionālās skolas vai Nodarbinātības Valsts aģentūras organizētos kursus. Aktuāls jautājums - teorijas un prakses sasaiste. Diezgan zems profesionālo prasmju līmenis vedina uz pārdomām, vai, piemēram, arodividusskolēns ir reāli bijis mācībām atbilstošā praksē uzņēmumā vai vienkārši palūdzis ierakstu? Vai darījis ko citu? Salīdzinot esošo bezdarbnieku izglītības līmeni, visvairāk to ir ar vidējo profesionālo un arodizglītību. Savukārt darba devēji no jaunajiem darba ņēmējiem prasa pieredzi, lūk, šī ir viena no iespējām, ka labas prakses rezultātā iespējams iegūt gan pirmo darba pieredzi, gan arī rekomendāciju no darba devēja tālākiem darba meklētājiem.

Darba devēji uzsver, ka izglītības institūcijās mācību process ir pārāk teoretizēts un „atrauts” no praktiskās dzīves, līdz ar to pat augstskolu beigušie ienāk uzņēmumos bez vajadzīgajām prasmēm, tajā skaitā sociālajām. Tādēļ ļoti svarīgi mērķtiecīgi saistīt praksi, kura ieinteresē iegūt motivētas zināšanas.

Zemgales reģionā, tāpat kā visā Latvijā, uzsākusies Mūžizglītības nacionālās programmas ieviešana, kuras ietvaros tiek apzināta un analizēta situācija katrā no izglītības posmiem un izstrādāta cilvēkresursu attīstības programma, lai mūžizglītības sistēmu sakārtotu atbilstoši pieejai par nepārtrauktas mācīšanās iespēju nodrošināšanu katram cilvēkam, ja reiz mūsu reģiona prioritāte ir tieši cilvēkresursu attīstība.

Izmantotā literatūra

1. Aizkraukles rajona attīstības plāns. Aizkraukles rajona padome, 2001.
2. Aizkraukles novada attīstības programma. Aizkraukles novada dome, 2003.
3. Delors Ž. un autoru kolektīvs. Mācīšanās ir zelts.- UNESCO LNK, 2001.-255 lpp.
4. Eiropas Komisijas dokuments „Mūžizglītības memorands”- Brisele, 2000.
5. Jākobsone A. Mūžizglītība kā mūsu dzīves būtiska sastāvdaļa.- Latvijas Vēstnesis., 2001. gada 27. janvāris
6. Jākobsone A. Runa Baltijas un Ziemeļvalstu mūžizglītības konferencē.- Rīga, 2003. gada 11. maijs.
7. Mārtins K. Nabadzība un darba tirgus Latvijā. LR Labklājības ministrija/ANO Attīstības programma. Rīga, 2000;- 60 lpp.

2.2. Uzņēmumu speciālistiem nepieciešamā kompetence un tālmācības elementi pēcdiploma apmācībā

Henns Tuherms, Dr. habil. sc. ing., prof., Andrejs Domkins, Mg. sc. ing., asoc. prof.

Pētījuma mērķis bija, balstoties uz meža nozarē piedāvāto un nākotnē pieprasīto darba vietu analīzi, izstrādāt priekšlikumus profesionālās izglītības satura aktualizācijai un būtiskai uzlabošanai. Veiktā izpēte ļaus prognozēt nozarē nepieciešamo saistīto profesiju pieprasījumu un iezīmēs sadarbības virzienus ar daudz plašāku izglītības iestāžu skaitu. Precīzi formulētas un aktualizētas nepieciešamās kvalifikācijas prasības dažādu līmeņu speciālistiem, ļaus efektīvāk plānot tālāk izglītības pasākumus.

Iespējami visaptverošas informācijas iegūšanai par 4. un 5. kvalifikāciju līmeņu speciālistu un vadītāju prasmēm un iemaņām pētījuma veikšanai tika izmantota kvalitatīvās intervijas metode – eksperta aptauja.

Kopumā intervijās piedalījās:

- uzņēmuma vadītāji,
- personāldaļas vadītāji,
- nozīmīgu nodaļu (piemēram, ražošanas u.c.) vadītāji,
- mērķu grupu speciālisti.

Projektā iesaistītie eksperti apstiprināja, ka nozīmīgs skaits viņu vadošo darbinieku un speciālistu ir ar speciālo izglītību meža nozarē. Līdz ar to, nosakot vadītāju prasmes un iemaņas un salīdzinot tās ar jauno speciālistu kvalifikāciju, ir iespējams noteikt, kāds ir tālākizglītības uzdevums profesionālo kursu profilu izstrādāšanai. Izvērtējot uzņēmumos nodarbināto speciālistu un vadītāju kvalifikāciju, tika izmantota kompetenču noteikšanas metode. Darbinieku kompetenču attīstīšana ir progresīvs virziens, kurā arvien vairāk izvēlas izglītības iestādes Eiropā. Kompetences ietver veiksmīgāko zināšanu, izpratnes, prasmju un iemaņu kombināciju.

1. tabula

Plaši pielietojamo kompetenču ietvertās prasmes un iemaņas

Specifiskā profesionālā kompetence	Metodiskā kompetence
1. Profesionālā pieredze par produktu/pakalpojumu 2. Teorētiskās zināšanas par produktu/pakalpojumu	1. Procesa plānošana 2. Projektu izstrāde un realizēšana 3. Vadības un kontroles mehānismu pielietošana 4. Izmaksu kalkulācija 5. Līgumu slēgšana 6. Darba dokumentācija 7. Darbs ar datoru
Sociālā kompetence	Individuālā kompetence
1. Attiecību veidošana ar klientiem/piegādātājiem 2. Struktūrvienības organizēšana un personāla vadība 3. Darbs ar ārvalstu sadarbības partneriem 4. Spēja strādāt komandā 5. Konfliktu risināšana un lēmumu pieņemšana 6. Informācijas iegūšana un apstrāde	1. Jaunu tehnoloģiju un procesu ieviešana 2. Patstāvīga mērķu izvirzīšana un sasniegšana 3. Spēja strādāt individuāli 4. Labas valodas zināšanas 5. Svešvalodu zināšanas (krievu, angļu, vācu, u.c.)

Izvērtējot pastāvošo situāciju meža nozarē, ekspertu sniegtās atbildes norāda, ka kopumā nozarē vērojama specializācija un centralizācija. Lai šādos tirgus apstākļos veiksmīgi attīstītos, uzņēmumu vadītājiem ir jāpieņem lēmums par tālāko attīstību, kas saistīta ar:

- ražošanas modernizāciju un automatizāciju, lai spētu saražot gala produktu ar iespējami augstāku pievienoto vērtību un elastīgi reaģēt uz mainīgo tirgus pieprasījumu,
- mārketinga un loģistikas sistēmas tālāku attīstīšanu, lai nodrošinātu iespējami labāko sadarbību ar pircējiem.

Šīs tirgus tendences ir galvenās, kas nosaka uzņēmumos strādājošiem un potenciāliem speciālistu un vadītājiem nepieciešamās prasmes un iemaņas. Zemāk esošajā tabulā ir iespējams skatīt sīkāku to iemeslu uzskaitījumu, kas lielā mērā nosaka speciālistu kvalifikāciju pašlaik un nākotnē.

Uzņēmumos notiekošie procesi

Procesi	Lielie uzņēmumi	Vidējie uzņēmumi	Mazie uzņēmumi
Nepieciešamība iegādāties modernākas iekārtas. Uzņēmumā esošās iekārtas kļūst sarežģītākas.	X	X	X
Nepieciešamība optimizēt ražošanas procesu, automatizējot esošās iekārtas.		X	X
Pieaugoša uzņēmuma specializācija, kam nepieciešami speciālisti.	X	X	X
Augstākās izglītības īpatsvara pieaugums speciālistiem, jo mainās mārketinga, loģistikas un piegāžu ķēdes uzņēmumā, kas nosaka darbinieku struktūras izmaiņas.	X	X	
Ar materiālu plūsmu saistītajās funkcijās, kur nav tiešs darbs ar iekārtām (mārketinga, uzskaitē, loģistika), ir cilvēki ar augstāko izglītību un šajās nodaļās darbinieku specializācija nav saistīta ar kokapstrādi.	X		

Analizējot speciālistu kvalifikāciju darba tirgū, visbiežāk eksperti min sekojošus faktoros, ar ko uzņēmumi tiek konfrontēti darba tirgū (skat. 3. tab.).

Papildus tam, uzņēmumi - galvenokārt mazie uzņēmumi, kā arī uzņēmumi ārpus Rīgas saskaras ar darbinieku aiziešanu uz ekonomiski spēcīgākām nozarēm, kas pašlaik piedzīvo strauju pieaugumu (piem., būvniecība), vai arī lai strādātu par viesstrādniekiem citās Eiropas valstīs (piemēram, Īrijā).

Darba tirgus attīstība

Faktori	Lielie uzņēmumi	Vidējie uzņēmumi	Mazie uzņēmumi
Uzņēmumu pieprasījuma pieaugums pēc augsti kvalificētiem speciālistiem, kuri spēj tikt galā ar sarežģītiem procesiem un iekārtām.	X	X	X
Grūtības piesaistīt darbā speciālistus, kuriem ir augstākā izglītība un vadītājam nepieciešamās iemaņas un prasmes.		X	X
Kandidātu skaita samazināšanās uz vakantajām darba vietām pēdējā laikā.	X		
Labu vadītāju trūkums, kuriem ir līdera spējas un kuri spēj pieņemt lēmumus, radīt apstākļus un organizēt procesus tā, lai uzņēmums varētu gūt ienākumus un peļņu.		X	
Darbinieku aiziešana no uzņēmuma, lai citur pelnītu vairāk.			X

Kā iespējamus risinājumus aptaujātie eksperti redz:

4.tabula

Ekspertu viedoklis

Risinājums	Lielie uzņēmumi	Vidējie uzņēmumi	Mazie uzņēmumi
Maksimāla ražošanas automatizācija.	X	X	X
Esošo speciālistu noturēšana, piedāvājot sociālās garantijas, dienesta automašīnu u.c. bonusus.*	X	X	X
Tādas personāla politikas veidošana, lai palielinātu speciālistu vērtību un viņu spēju apgūt arvien jaunas zināšanas.		X	
Darbinieku atalgojuma palielināšana.**		X	X
Komunikācija ar darbiniekiem par uzņēmuma attīstības vīziju un viņu nozīmi tajā.	X	X	X

* Lieliem uzņēmumiem šāda veida papildus garantijas jau ir iekļautas personāla attīstības sistēmā.

** Darbinieku atalgojums lielajos uzņēmumos pašlaik tiek vērtēts, augstāks par vidējo nozarē.

Novērtējot atsevišķas prasmes un iemaņas, eksperti norādīja, ka speciālistiem, sākot strādāt konkrētā uzņēmumā, visvairāk trūkst specifiskās profesionālās zināšanas, kā arī procesa plānošana un vadības un kontroles instrumentu pielietošana. Pēc ekspertu vērtējuma, tas galvenokārt ir saistīts ar to, ka ikvienam darbiniekam, uzsākot darbu nepazīstamā uzņēmumā, ir jāiepazīstas ar uzņēmuma specifiku – organizācijas kultūru, ražošanas procesu, iekārtām. Šādas iemaņas speciālists var iegūt tikai uzņēmumā pašā, augstskolas tās nevar nodrošināt ne ar kādām programmām. Tomēr kā ļoti svarīga tiek pieminēta speciālistu interese un vēlme apgūt uzņēmuma specifiskos procesus un pašiem būt daļa no tā. Tālāk seko tādas prasmes un iemaņas kā struktūrvienības organizēšana un personāla vadība, patstāvīga mērķu izvirzīšana un sasniegšana, kā arī konfliktu risināšana un lēmumu pieņemšana. Šīm prasmēm būtu nepieciešams pievērst uzmanību jau pirms profesionālās karjeras, modificējot mācību procesu – veicinot darbu komandā, vairāk veidojot projekta darbus.

No iegūtiem rezultātiem redzams, ka vadītājiem liela nozīme ir viņu profesionālajai pieredzei, kā arī iegūtajai izglītībai attiecīgajā nozarē. Kopumā eksperti uzskata, ka tam ir liela nozīme, īpaši, ja:

- noieta tirgus konjunktūra ir saspringta – ir nepieciešamas zināšanas par produktu dažādu pielietojumu, lai varētu piedāvāt pircējiem alternatīvas;
- uzdevums ir saistīts ar augsti tehnoloģiskiem procesiem – ražošanu, konstruēšanu.

Tika uzsvērts, ka vadošiem speciālistiem, kuriem nav nozares speciālā izglītība, ir jāpatērē salīdzinoši ilgāks laiks, lai izprastu uzņēmumā notiekošos procesus, nekā tiem, kuriem ir minētā izglītība; tādējādi pēdējiem ir daudz lielākas iespējas uzņēmumā attīstīties.

Kā nākamā nozīmīgākā kompetence vadītājiem tiek vērtēta sociālā kompetence. Vadītāja uzdevums ir panākt, lai darbinieki būtu motivēti strādāt viens ar otru un sasniegt izvirzītos mērķus. Lai to nodrošinātu, nepieciešams radīt un uzturēt labu atmosfēru, ātri risinot konfliktus, kā arī atrodot individuālu pieeju katram darbiniekam.

Var likties neparasti, ka metodiskā kompetence vadošajiem speciālistiem tiek novērtēta tikai kā trešā svarīgākā. Tomēr sarunās ar ekspertiem tika noskaidrots, ka vadošajiem speciālistiem ne tik daudz ir

jāpārziņina konkrēta metodika (piemēram, darba dokumentācija, līgumu slēgšana), bet gan jāspēj sastrādāties ar tiem speciālistiem, kuriem ir šīs prasmes. Šeit gan jāuzsver, ka atsevišķas iemaņas, kā, piemēram, projekta izstrāde un realizēšana tiek novērtētas kā būtiskas.

Individuālā kompetence pēc būtiskuma tiek novērtēta tuvu metodiskai kompetencei. Pēc ekspertu vērtējuma, vadošajiem speciālistiem ir nepieciešams attīstīt šo kompetenci, jo citādi nav iespējams veiksmīgi sastrādāties ar kolēģiem un piedalīties kolektīva veidošanā.

Papildus analizētajām vadītāja prasmēm un iemaņām eksperti minēja sekojošas prasmes, kas ir būtiskas labam vadošajam speciālistam:

- gatavība nepārtraukti mācīties un apgūt jaunus risinājumus – pašreizējā tirgus attīstība ir tik dinamiska, ka vadītājiem jāvar pieņemt jaunus tehnoloģiskus (piemēram, jaunas iekārtas, metodes), gan kulturālus (piemēram, jaunus tirdzniecības partnerus un viesstrādniekus) izaicinājumus;
- spēja argumentēt un aizstāvēt savu viedokli – vadītājam ir jābūt pārliecinātam par savu piedāvāto priekšlikumu un risinājumu;
- spēja izprast sevi un citus - vadītājam ir nepieciešams spēt strādāt ar sevi, atbildēt uz jautājumu, kāpēc konkrētās situācijās rodas noteiktas emocijas un kā tas ietekmē personālu.

Pamatojoties uz iegūtajiem ekspertu aptaujas rezultātiem, uzmanība jāpievērš atbilstošas formas izvēlei, piedāvājot tālākizglītības pasākumus. Kā viens no tālākizglītības veidiem tiek apsvērta tālmācības informācijas un komunikācijas tehnoloģiju sistēmas izveide. Salīdzinot ar parastajām izglītības kvalifikācijas celšanas metodēm, tālmācībai ir sekojošas priekšrocības:

- kvalitatīvas izglītības iespējas būtu vienlīdz pieejamas visos Latvijas reģionos;
- izmantojot tālmācības sistēmu, ir iespēja plašākam interesantu lokam celt savu kvalifikāciju, iegūt jaunākas atziņas specialitātē un veidot katram savu tālāk izglītības modeli;
- tālmācības sistēmu iespējams sasaitīt ar citu valstu apmācības sistēmām, sniedzot iespēju sistēmas lietotājiem daudz plašākiem izziņas materiāliem.

Tālmācības pasākumi jau ir ieguvuši popularitāti Eiropā. Pamatojoties uz iegūto pieredzi no citām valstīm, var teikt, ka, izstrādājot tālākizglītības kursus ar tālmācības sistēmas palīdzību, īpaša uzmanība ir jāpievērš sekojošiem būtiskiem faktoriem:

- informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanas pieejamība sabiedrībā;
- darbinieku mācīšanās paradumi;
- kursu metodika;
- kursu saturs.

Lai tālmācības sistēmu varētu ieviest un pierādīt, ir nepieciešams noskaidrot:

- kuras prasmes un iemaņas ir iespējams apgūt, izmantojot tālmācības sistēmu. Pēc aptaujāto ekspertu vērtējuma, ar tālmācības sistēmas palīdzību, var apgūt tās iemaņas un prasmes, kur nav nepieciešama intensīva verbāla komunikācija, kā arī kopēja vizualizēšana (piemēram, uz tāfeles, papīra, zīmējumu papildināšana);
- kādā veidā ir jāstrukturizē kursu saturs, lai iesaistītajiem dalībniekiem būtu iespējams uztvert prasmju iegūšanai nepieciešamo informāciju. Ir daudz vairāk jāizmanto pārbaudes darbi (testi), situāciju analīzes un īsi projekti, kur darbinieki varētu salīdzinoši ātri, balstoties uz esošām zināšanām, attīstīt noteiktu domāšanas metodiku, kas nepieciešama pienākumu efektīvākai veikšanai;

- optimālo kursu dalībnieku skaitu. Izmantojot tālmācības sistēmu, dalībniekiem ir jājūtas iesaistītiem apmācības procesā gan katram individuāli, gan jājūtas kā kopīgai grupai.

Apkopojot visus augstāk minētos faktoros, var izvirzīt sekojošus priekšlikumus veiksmīgai kursu izstrādei, izmantojot tālmācības sistēmu:

- lai dalībnieki justos iesaistīti apmācības procesā gan individuāli, gan kā grupas pārstāvji, kursu norisē jāizmanto dažādas kolektīva veidošanas metodes. Sākumā nepieciešamais, tā sauktais „kick-off” pasākums, kurā kursa dalībnieki personīgi piedalās kopīgā pasākumā, kur iepazīst gan cits citu, gan apgūst pamatus darbā ar tālmācības sistēmu;
- apmācības centrālai daļai jābūt veidotai tā, lai katrs darbinieks redzētu savu progresu un varētu salīdzināt savus rezultātus gan ar citiem, gan ar kursu vadītāju. Sistēmai jāvar nodrošināt visu veikto apmācību dokumentāciju un saglabāšanu;
- izmantojot tālmācības sistēmu, jābūt regulārām lekcijām visiem kopā, bet papildus jābūt noteiktām komandu tikšanās reizēm;
- kursa noslēgumā visiem dalībniekiem nepieciešama atkārtota tikšanās, kā arī iespēja turpināt analizēt iegūtās prasmes un iemaņas forumā.

2.3. PTF studentu motivācija nepilna laika studijām

Daina Kārklīņa, Dr.sc.ing., prof., Inga Ciproviča, Dr.sc.ing., asoc. prof.,

Māra Dūma, Mg.agr., doc., Imants Atis Skrupskis, Dr.habil.sc.ing., prof.

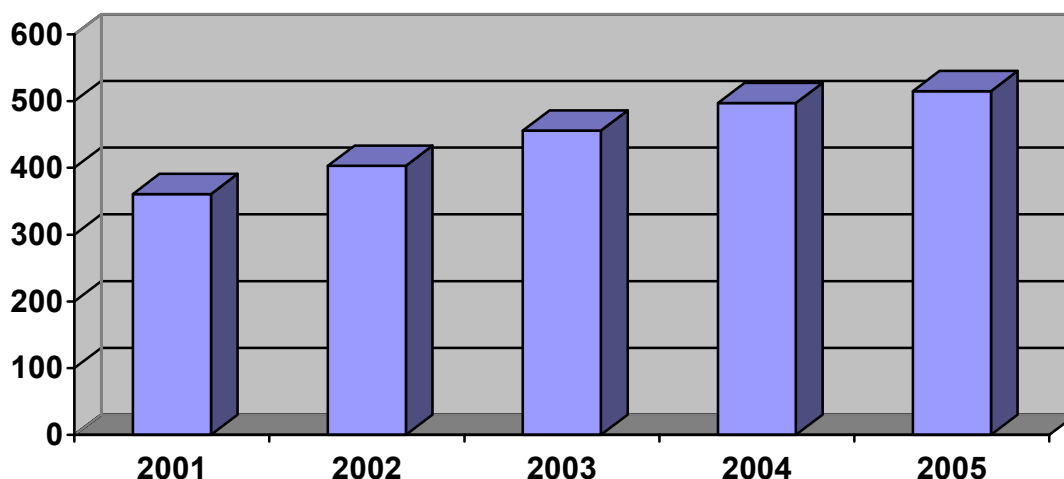
Jautājumu par mūžizglītību varētu sākt ar izcilā franču rakstnieka Romēna Rolāna vārdiem: „Pati vērtīgākā īpašība dzīvē – mūžīga zinātkāre, kas gadu gaitā neizsīkst un atdzimst katru rītu no jauna”. Šajos vārdos ir ielikta cilvēka virzība visa mūža garumā tiekties pēc jaunām zināšanām. Iegūtās zināšanas liecina ne tikai par cilvēka erudīciju un prātu, bet arī par personības izaugsmi, paver tam plašākas darba iespējas, sniedz gandarījumu un pašpārliecinātības sajūtu.

Mēs dzīvojam laikā, kad izglītības loma cilvēka dzīvē arvien pieaug. Jo augstāks ir izglītības līmenis, jo mazāks ir bezdarba risks un nedrošība par savu rītdienu. Arī viedais pāvests Jānis Pāvils II kontekstā par pasaules virzību ir teicis: „Kādreiz noteicošais ražošanas faktors bija zeme, vēlāk tas bija kapitāls. Šodien noteicošais faktors ir pats cilvēks – viņa zināšanas”.

Mūžizglītība tiek uzskatīta par ES valstu politikas stūrakmeni cilvēkresursu attīstības jomā. Informācijas sabiedrībā cilvēku zināšanām un prasmēm ir izšķiroša nozīme augsta labklājības līmeņa sasniegšanai. Mainoties dzīves ritmam, arvien vairāk sadzīvē ienākot informācijas tehnoloģijām, progresējot ražošanas metodēm un tehnikai pārtikas produktu ražošanas uzņēmumos, nepārtraukti ir jāpilnveido zināšanas un prasme. Tāpēc mēs arvien vairāk domājam par sevis pilnveidošanu un iespējām iegūt izglītību, t.sk. augstāko, mazāk tradicionālā formā, nevis diendienā sēžot skolas solā, bet organizējot nepilna laika studijas un piedāvājot studēt gribētājam intensīvāku patstāvīgo darbu.

Nepilna laika studijas ir studiju forma, kurā students gada laikā apgūst studiju priekšmetus vismaz 30 kredītpunktu apjomā. Tradicionālajā izpratnē gan pilna laika, gan nepilna laika studijās ir iespējamās kā dienas un vakara nodaļās, tā arī neklātienas studiju formās.

Lai atvieglotu studiju iespējas tiem, kas dzīvo tālu no izvēlētajā augstskolas un strādā, augstskolas piedāvā dažādas nepilna laika studiju formas: viena darba diena nedēļā, vairākas nedēļas vairākas reizes gadā, studijas piektdienās un sestdienās, sestdienās un svētdienās, kā arī citas. Pārtikas tehnoloģijas fakultātes abas nepilna laika pamatstudiju programmas apgūst visos Latvijas reģionos dzīvojošie un strādājošie un problemātiska varētu būt studiju organizēšana vakaros vai sestdienās. Aptaujājot studējošos, nonācām pie secinājuma, ka vispiemērotākā studiju forma nepilna laika studijām Pārtikas tehnoloģijas fakultātē ir nepilna laika studiju organizēšana četras pilnas darba nedēļas divas reizes gadā. Neskatoties uz tradicionāli organizētajām nepilna laika studijām, pēdējo piecu gadu laikā fakultātē līdz 515 ir pieaudzis nepilnu laiku studēt gribētāju skaits (1. attēls).

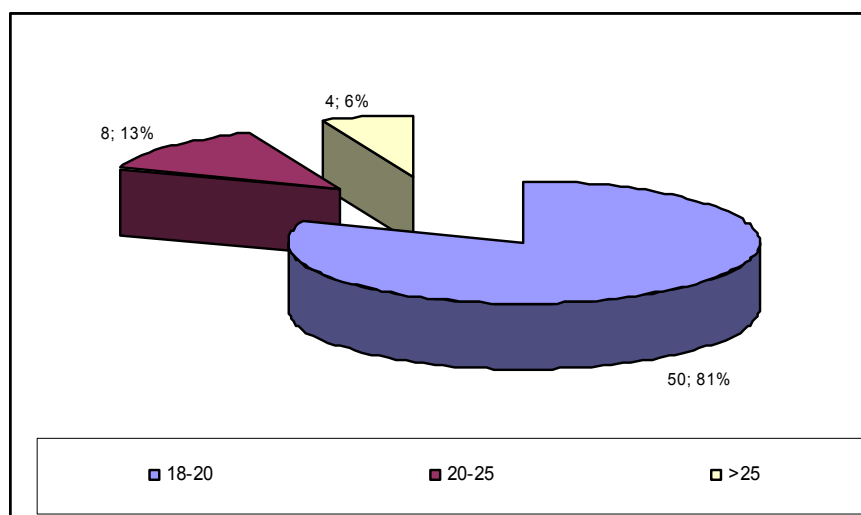
1. att. Studēt gribētāju skaits nepilna laika studijās laikā no 2001. - 2005. gadam

Pieaugošais studentu skaits nepilna laika studijās, kā arī studiju kvalitātes pilnveidošanas jautājumi fakultātes mācībspēkos izraisīja interesi, kāda ir studentu motivācija, izvēloties studēt nepilna laika studijās, un kādus mērķus reflektanti izvirzījuši iestājoties Latvijas Lauksaimniecības universitātē.

Galvenie rīcības motīvi parādījās studentu rakstītajos referātos „Kāpēc es izvēlējos specialitāti” priekšmetā „Ievads studijās”. Kopumā analizējam 62 profesionālās studiju programmas „Pārtikas produktu tehnoloģija” un profesionālās bakalaura studiju programmas „Ēdināšanas un viesnīcu uzņēmējdarbības” studentu darbus, cenšoties noskaidrot tos iemeslus, kāpēc viņi vēlas iegūt augstāko izglītību un kā to savienot ar jēdzienu mūžizglītība.

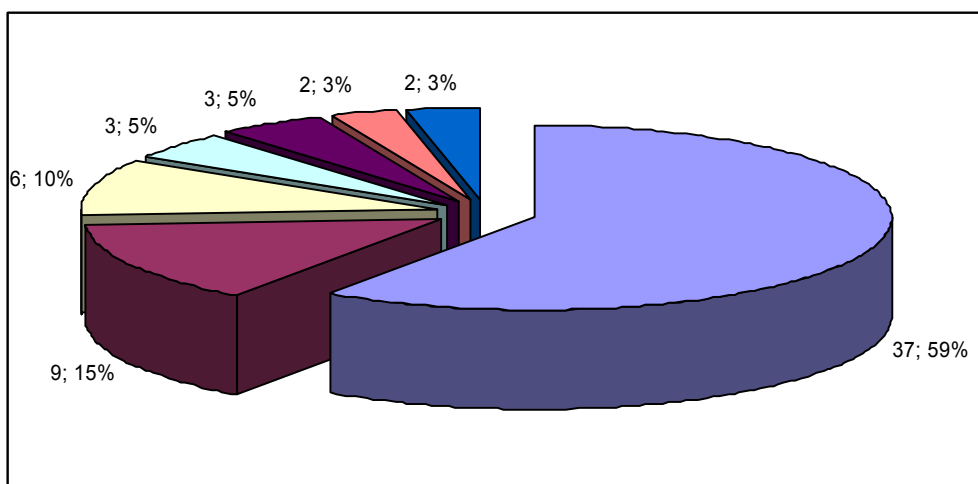
Lai pētītu studentu motivāciju studēt izvēlētajā studiju programmā, izvērtējam arī sekojošu informāciju: studentu vidējais vecums, iegūtā izglītība pirms studijām augstskolā, dzimums (62 studenti: 36 sievietes un 26 vīrieši, izglītība (vispārējā vidējā izglītība 41 un vidējā profesionālā izglītība – 21), 50 studentu vecums ir no 18 līdz 20 gadiem, 20 līdz 25 gadi ir 8 studentiem, bet 4 ir vecāki par 25 gadiem).

Analizējot studējošos pēc vecuma, jāsecina, ka dominējošais vecums ir 18 līdz 20 gadi, viņiem visiem ir neliela praktiskā darba pieredze un vidējo vispārējo izglītību vairākums ir ieguvis pirms viena vai diviem gadiem (2. attēls).

2. att. Studējošo vecums

Izvērtējot studentu atbildes, konstatējām, ka 59% (37) studentu atzīmē, ka galvenā motivācija izglītības turpināšanai ir saistīta ar izvēlētas profesijas pozitīvo aspektu izvērtēšanu: interesanta, nebūs problemātiski atrast stabilāku un labāk atmaksātu darbu, sava biznesa veidošanās iespējas, vajadzīga, veiksmīgi var veidot karjeru, strādāt sev tīkamu darbu (3. attēls).

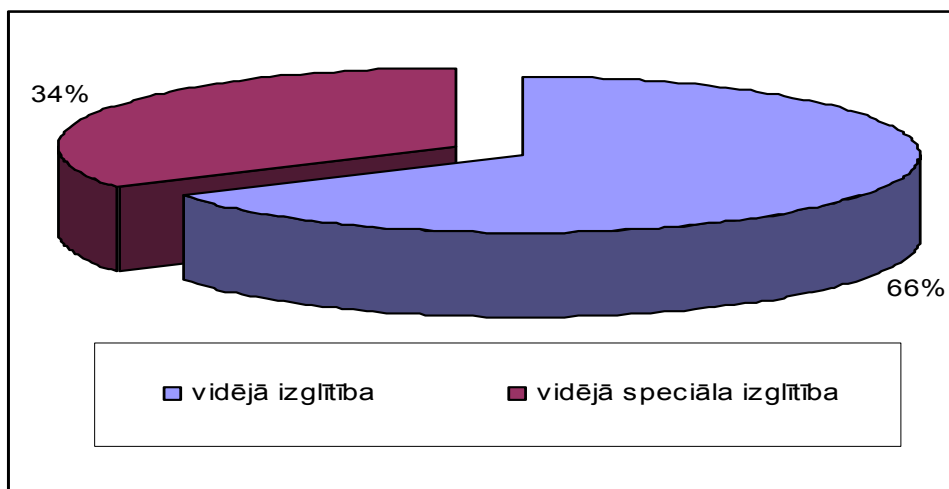

3. att. Studējošo motivācijas sadalījums, %

Daļa studējošo (4. attēls) jau pārtikas produktu ražošanas un uztura gatavošanas tehnoloģijas pamatus ir apguvuši arodvidusskolās, koledžās vai cita veida profesionāli izglītojošās iestādēs. Pazīstamākie ir Valsts Kandavas lauksaimniecības tehnikums, Smiltenes tehnikums, Vecbebru profesionālā vidusskola, Skrundas lauksaimniecības skola, Rīgas pārtikas ražotāju arodgimnāzija, Rīgas uzņēmējdarbības koledža, Olaines tehnoloģijas koledža. Līdz ar to arī ļoti loģiska ir to tālākā virzība, tiecoties iegūt augstāko izglītību pārtikas jomā.

Lai radoši turpinātu strādāt savā patreizējā profesijā, viņiem ir nepieciešams pilnveidot savas zināšanas pārtikas produktu ražošanas un uztura gatavošanas virzienā. Ir pagājis laiks, dzīve ir piespiedusi nesamierināties ar tām zināšanām, kas ir, bet prasa daudz, daudz vairāk. Ikdienā ieņemot noteiktu amatu, cilvēki saprot, cik nepilnīgas ir viņu zināšanas. Jebkurš reāli domājošs cilvēks saprot, ka bez zināšanām nekas

dzīvē uz priekšu nevirzās. Vakar iegūtā informācija un tās saturs ir novecojis un nepieciešams to atjaunot. Tieši studējot paveras iespējas jaunām zināšanām un plašākām iespējām profesionālai izaugsmei.

4. att. Studējošo iepriekšējā izglītība, %

15 % (9 studenti) studentu atbildēs vērojams, ka tie apzināti vēlas attīstīt savas komunikatīvās prasmes, strādājot apkalpojošā sfērā. Šiem studentiem svarīgs ir ne tikai materiālais faktors, bet arī līdzcilvēku vērtējums, smaidis un pateicība par profesionāli veikto darbu (pienākumu).

10 % (6 studenti) studentu atzīmē, ka vēlas iegūt izglītību, lai sevi apliecinātu un pilnveidotu, mērķtiecīgi attīstītu savas karjeras iespējas visā mūža garumā.

5 % (3 studenti) studentu kā galveno motivāciju min labi apmaksāta darba ieguve, tādējādi nodrošinot saviem bērniem labklājību un iespējas iegūt labu izglītību.

Tikpat (5 %) studentu savās atbildēs izsaka domu, ka meklē kaut ko jaunu, atšķirīgu no iepriekšējās dzīves pieredzes. Kāda studente raksta, ka savus spēkus ir izmēģinājusi vairākās Latvijas augstskolās, studējot diametrāli pretējos studiju virzienos, līdz sapratusi, ka fakultātes sniegtā studiju programma vistiešāk atbilst viņas vēlmēm un tālākām iecerēm.

3 % (2 studenti) studentu kā galveno motīvu atzīmē nelielo studiju maksu, salīdzinot ar citām līdzīgām programmām, un augsto izglītības kvalitāti ar kuru ir iespējams konkurēt darba tirgū.

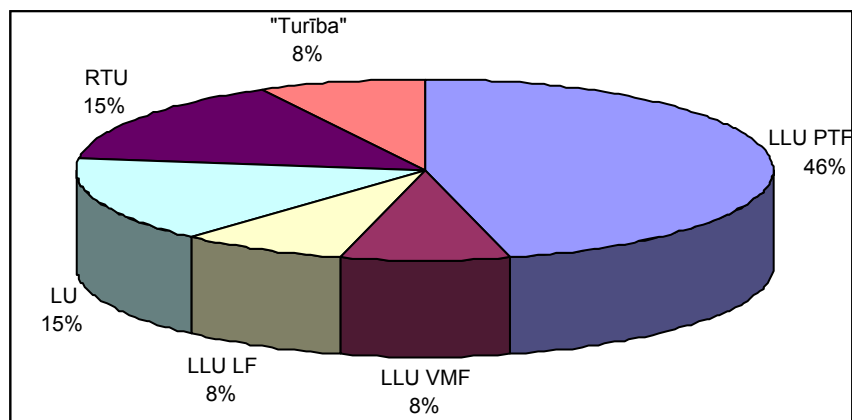
3 % (2 studenti) studentu atzīmē, ka vēlas apgūt vecāku vai vecvecāku izvēlēto profesiju, turpinot jau paaudzēs iedibinātās tradīcijas, saskatot tajā mūžīgas attīstības iespējas. Kamēr vien cilvēki dzīvos, pārtika, būs pirmais to eksistences avots un veicinošais faktors fakultātes piedāvāto studiju programmu ilgtspējībai.

Vērojama arī tāda tendence, ka bijušie studenti novērtē izglītības nozīmi straujajā un mūžam nemitīgajā dzīves ritmā, atjaunojas un sekmīgi studē fakultātē.

Līdzīgas tendences ir vērojamas arī akadēmiskā maģistra studiju programmā „Pārtikas zinātne”, kur spilgtāk nekā pamatstudijās izpaužas šīs mūžizglītības tendences:

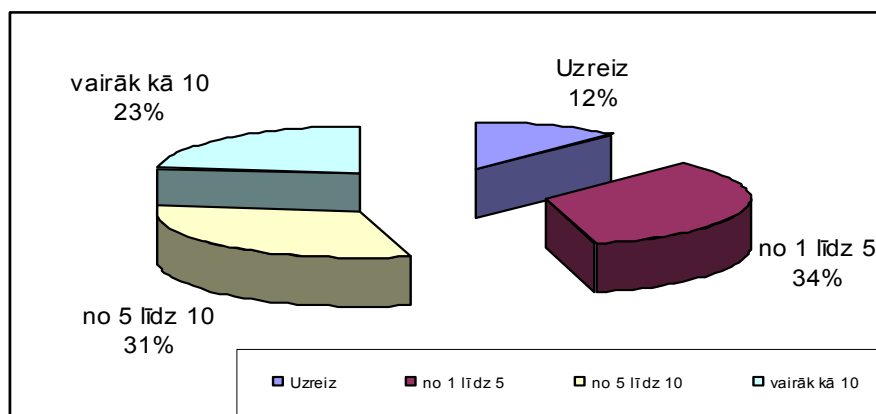
- nepārtraukta sevis pilnveidošana labāk apmaksāta darba un karjeras izaugsmes iespējām. Analizējot maģistrantu iepriekšējo izglītību pamatstudijās, konstatējam, ka iepriekš iegūtā augstākā izglītība (vairāk kā 50 %) neatbilst veicamā darba specifikai (5. attēls);

5. att. Maģistrantu iepriekšējā iegūtā izglītība

- motivācija studijām maģistrantūrā un iegūtais maģistra grāds palīdz saglabāt darba tirgū, t.i., iegūt augstāku amatu, saglabāt esošo darba vietu un veiksmīgāk konkurēt ar jaunākiem darbiniekiem;
- pašreiz ieņemamais amats uzliek pienākumu apgūt jaunas zināšanas un prasmes: ĢMO, funkcionālā pārtika, pārtikas piedevas, Eiropas likumdošana, u.c. To pierāda arī dati, kas parādīti 6. attēlā un kuri liecina par lēmumu turpināt studijas maģistrantūrā pēc augstākās izglītības ieguves pat pēc 10 un vairāk gadiem.

6. att. Maģistrantu iepriekšējās izglītības ieguves laiks

Secinājumi

1. Lielākajai daļai reflektantu ir pamatota motivācija studēt tieši nepilna laika studijās Pārtikas tehnoloģijas fakultātes piedāvātajās studiju programmās.
2. Motivācija ir balstīta uz vēlēšanos iegūt jaunas zināšanas sevis pilnveidošanai un savas karjeras nodrošināšanai.
3. Mūžizglītības kontekstā būtu jāmin, ka pārtikas rūpniecībā izglītība, zināšanas un pieredze ir tie stūrakmeņi, uz kuriem balstās rūpniecības attīstība. PTF docētāju spēkos ir rūpēties par izglītības kvalitāti, apmācības formām un studiju pieejamību ikvienam studēt gribošam un studēt varošam.

2.4. Krāsas floristikā

Ligita Danenberga, Mg. paed., asist.

Lai apgūtu floristiku, bez zināšanām par materiāliem to saderību un formām, nepieciešama krāsu mācības izpratne. Galvenais, kas par krāsām jāzina floristikā, ir to psiholoģiskā un fizioloģiskā iedarbība, jo, kaut gan, floristika pieder pakalpojumu nozarei, tā vislielākā mērā ir vizuālās mākslas sastāvdaļa.

Krāsas iedalās hromatiskajās un ahromatiskajās, kuras savukārt tālāk tiek iedalītas pēc toņa, gaišuma, piesātinājuma un spilgtuma. Lai izprastu šos jēdzienus, tos nepieciešams vizuāli demonstrēt.

Lielisku priekšstatu par krāsām un to izmantošanas iespējām iegūstam paturot prātā, ka visas krāsas pēc noteiktas sistēmas ir sakārtotas krāsu lodē kas mums asociējas ar zemeslodi. Pieņemts, ka pamatkrāsas un no tām atvasinātās krāsas (tātad aktīvās krāsas) izvietotas uz ekvatora. Baltā krāsa asociējas ar ziemeļpolu, bet melnā ar dienvidpolu, savukārt visas citas krāsas iegūst jaucot gan pa vertikāli, gan - horizontāli.

Visas krāsas, kuras atrodas uz ekvatora, iegūtas no trim pamatkrāsām: dzeltenās, zilās un sarkanās. Floristikā pieņemts par pamatu izmantot 12 krāsas, kuras iegūtas jaucot pamatkrāsas ar atvasinātajām krāsām un kuras veido 12 krāsu apli. Lai strādātu ar krāsām, labi jāpārziņa katras krāsas īpašības un to iedarbība. Floristikā izmanto J.V. Gētes izstrādāto krāsu sistematizāciju, dalot krāsas siltajās un vēsajās, kā arī analogajās un kontrastkrāsās. Atšķirības starp darbiem analogajā krāsu gammā un kontrastkrāsās ir ļoti liela. Taču floristikā nevar paļauties uz vienkāršu „patīk - nepatīk” principu, kurš sadala klientus līdzsvarotajos, harmoniju mīlošajos un ekstrēmāk noskaņotajos, jo ir jāievēro vēl daudzi citi faktori. Piemēram, formas darbos labāk izmantot analogās krāsas jo tās atvieglo formas uztveri. Savukārt kādā stilā strādāt: veidot formas vai lineāri formālu darbu, nosaka vēl citi faktori, piem., pasākuma tematika, nepieciešamā efekta radīšana, materiāls, ar kuru strādājam utt.

Floristikā iespējams izmantot septiņus dažādus kontrastu veidus (skat. 1. att.), kur katrs no tiem izvirza savus noteikumus pozitīvu vai negatīvu sajūtu radīšanai. Katrs no krāsu kombinēšanas variantiem prasa papildus zināšanas kompozīcijā.

Krāsu kontrasti	
1.	Tumši gaišais krāsu kontrasts
2.	Silti vēsais krāsu kontrasts
3.	Kvantitatīvais kontrasts
4.	Kvalitatīvais kontrasts
5.	Savstarpējais krāsu kontrasts
6.	Komplimentārais kontrasts
7.	Simultankontrasts

1. att. Krāsu kontrasti

Veidojot floristikas izstrādājumus ļoti bieži tiem ir tieša saistība ar interjeru tad, protams, jāņem vērā tie nosacījumi, kurus izvirza interjers: krāsa telpā, interjera stils, telpu izmēri, darba novietojuma vieta, augstums, redzamība utt.

Floristikas izstrādājumu krāsu kvalitātes novērtēšanas tabula

Kritērijs	Punkti (1-100)	Piezīmes
Atbilstība izvirzītajam uzdevumam		Kāds ir darba uzdevums? Pasūtītāja vēlmes, darba tematika
Krāsu salikuma proporcijas		Vai ir dominējošā krāsa?
Krāsu noskaņa		Kādi krāsu salikumi izmantoti darbā?
Krāsu kontrasti		Kādi krāsu kontrastu veidi izmantoti? Vai efektīgi?
Atbilstība gadalaikam		Vai darbs atbilst gadalaikam? (ja tas ir iespējams pēc pasūtījuma specifikas)
Atbilstība stilam		Krāsu atbilstība floristikas, telpas un pasākuma stilam

! Ja šo tabulu paturam prātā veidojot izstrādājumu vai arī to iegādājoties, tad rezultāts noteikti būs labāks.

Pēdējā laikā ļoti būtiski novērtēt arī gadalaiku. Jau pagājuši tie laiki, kad eksotiskie augi bija kas tik īpašs, ka mēs bijām gatavi par tiem priecāties kā ziemā tā vasarā. Tagad par vērtību uzskata to, ka pēc ziediem pasākumā mēs atceramies kādā laikā pasākums noticis, piemēram, kāzas *pujeņu* laikā un līgavas pušķis veidots no lielām rozā peonijām, kuras, protams, prasa īpašu ieformēšanu, jo tādas taču nesaliksi mazā puslodes formas pušķītī. Tātad ne tikai materiāls (ziedi), bet arī to krāsa, ir ļoti būtisks nosacījums dažādu izstrādājumu veidošanā un līdz ar to arī selekcionāriem un ziedu audzētājiem, organizējot savu darbu, jāņem vērā kāds varētu būt pieprasījums. Ir komerciāli darbi, kuros jāņem vērā modes krāsas vai arī pasākumam atbilstošās krāsas, piemēram, Sv. Valentīna dienas dekorī.

Analizējot šos kritēriju esmu izveidojusi tabulu kā novērtēt krāsas floristikas izstrādājumos (skat. 1. tabulu).

2.5. Zemes ierīcības profesionālo studiju noslēguma darbu saturs un vērtēšana

Anda Jankava, Dr. oec., prof., Velta Paršova, Dr. oec., asoc. prof.

levads

Latvijas Lauksaimniecības universitātē var apgūt dažādas augstākās izglītības studiju programmas. Galvenais universitātes uzdevums ir piedāvāt plašu vispārējo akadēmisko izglītību, un tās ir bakalaura, maģistra un doktora studijas, kuru rezultātā atbilstoši izglītības pakāpei iespējams iegūt bakalaura, maģistra akadēmiskos grādus vai doktora zinātnisko grādu kādā zinātņu nozarē vai apakšnozarē. Paralēli akadēmiskajām programmām mūsu augstskola tradicionāli piedāvā ražošanā pieprasītas profesionālās izglītības studiju programmas, kuru apguves rezultātā var iegūt augstākās profesionālās izglītības kvalifikāciju. Lielākoties tās ir otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas, un to ilgums saskaņā ar izglītības standartu ir 4 vai 5 gadi, pēc šādas programmas apguves tiek piešķirta piektā līmeņa profesionālā kvalifikācija. Tomēr arvien vairāk valstī un arī mūsu augstskolā pieaug pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmu (studiju ilgums 2 – 3 gadi) skaits, pēc kuru sekmīgas pabeigšanas piešķir ceturtā līmeņa profesionālo kvalifikāciju (1. tabula).

Katrai studiju programmai saskaņā ar attiecīgās izglītības standartu ir stingri noteikti tās specifiskie mērķi, uzdevumi un saturs, kura gala pārbaudījumu neatņemama sastāvdaļa ir noslēguma darba izstrāde un aizstāvēšana. Diemžēl, pastāvot šādai studiju programmu daudzveidībai, sarežģītāk noteikt katras studiju programmas noslēguma darba izstrādes nosacījumus, atšķirības vienam no otra un kritērijus šo darbu izvērtēšanā. Ja akadēmisko studiju programmu noslēguma darbu, kas ir studenta patstāvīgu zinātnisko pētījumu rezultātu apkopojums, izstrādā un vērtē pēc jau vispārpieņemtas un aprobētas zinātnisko darbu sastādīšanas un noformēšanas shēmas, tad sarežģītāk tas ir ar profesionālajām studijām. Tās atkarībā no studiju līmeņa un specifikas atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem par profesionālās augstākās izglītības standartu var pabeigt gan ar kvalifikācijas darbu, gan diplomdarbu vai diplomprojekta izstrādi. Katram no šiem darbiem būtu jānosaka savi izstrādes norādījumi, darba struktūra un pārējie nosacījumi attiecībā uz to sastādīšanu un noformēšanu.

1. tabula

LLU studiju programmu veidi un tajos iegūstamo grādu un kvalifikāciju līmeņi un veidi

Studiju veidi	Studiju programmas	Studiju ilgums	Studiju noslēguma darba veids	legūstamais grāds / kvalifikācija
Akadēmiskās studijas	Bakalaura	4 gadi	Bakalaura darbs	Bakalaura akadēmiskais grāds
	Maģistra	2 gadi	Maģistra darbs	Maģistra akadēmiskais grāds
Profesionālās studijas	1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības	2 – 3 gadi	Kvalifikācijas darbs	4.līmeņa profesionālā kvalifikācija
	2.līmeņa profesionālās augstākās izglītības	4 gadi	Diplomdarbs (diplomprojekts)	5.līmeņa profesionālā kvalifikācija
	2.līmeņa profesionālās augstākās izglītības ar integrētu bakalaura programmas obligāto daļu	4 - 5 gadi	Diplomdarbs (diplomprojekts)	5.līmeņa profesionālā kvalifikācija un tiesības turpināt studijas maģistrantūrā
	Profesionālās augstākās izglītības bakalaura	4 – 5 gadi	Bakalaura darbs vai diplomdarbs (diplomprojekts)	Bakalaura profesionālais grāds vai bakalaura profesionālais grāds un 5.līmeņa profesionālā kvalifikācija
	Profesionālās augstākās izglītības maģistra	Vismaz 1 gads	Maģistra darbs vai diplomdarbs (diplomprojekts)	Maģistra profesionālais grāds vai maģistra profesionālais grāds un 5.līmeņa profesionālā kvalifikācija
Zinātniskās studijas	Doktora	3 gadi	Doktora disertācija (promocijas darbs)	Doktora zinātniskais grāds

Pastāvot šādai noslēguma darbu dažādībai, problemātiskāka kļūst arī darbu novērtēšana. Tas vispirms attiecas uz recenzentiem, to izvēli un prasībām, ko mēs viņiem lūdzam ievērot, izvērtējot mūsu studentu darbus. Zemes ierīcības specialitātē, pateicoties labām sadarbības attiecībām ar Valsts zemes dienestu un mērniecības firmām, par recenzentiem tiek pieaicināti šo iestāžu, kā arī citu ražošanas organizāciju speciālisti, kas lielākoties ir arī mūsu absolventi. Esam pateicīgi, ka, neskatoties uz aizņemtību ar tiešajiem darba

pienākumiem, šie darbinieki ar atsaucību un interesi iepazīstas ar studentu darbiem. Ražošanas pārstāvji parasti samērā objektīvi un godprātīgi veic šos papildus pienākumus. Tomēr pēc recenzijām redzams, ka ne visi recenzenti izprot atšķirību starp diplomprojektu un bakalaura darbu, kur nu vēl – starp kvalifikācijas darbu un diplomdarbu vai diplomprojektu.

Ar šīm problēmām esam saskārušies, vadot studiju noslēguma darbus zemes ierīcības specialitātē. Vienotās prasības noslēguma darbu izstrādei un to izvērtēšanas kritērijus ir svarīgi zināt arī pašiem studentiem, viņu darbu vadītājiem un Valsts eksāmenu komisijas (VEK) komisijas locekļiem. Tādēļ, lai uzlabotu mūsu kopīgā darba rezultātus, par sava darba mērķi esam izvirzījušas uzdevumu noteikt galvenos nosacījumus zemes ierīcības 2.līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju noslēguma darbu izstrādei, kā arī kritērijus to vērtēšanā.

Profesionālo studiju valsts pārbaudījumi

Zemes ierīcības specialitātē profesionālās izglītības studiju programmas ietvaros studenti apgūst 2. līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmu ar integrētu bakalaura programmas obligāto daļu.

“Augstskolu likums” nosaka, ka augstākās profesionālās izglītības studijas beidzas ar valsts pārbaudījumu, kura sastāvdaļa var būt diplomdarba (diplomprojekta) izstrādāšana un aizstāvēšana. Arī Ministru kabineta 2001.gada 20.novembra noteikumi Nr.481 “Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu” [4] uzsver, ka profesionālās programmas obligātajā saturā ietilpst valsts pārbaudījums, kura sastāvdaļa ir diplomdarba (diplomprojekta) izstrādāšana un aizstāvēšana un kura apjoms ir vismaz 10 kredītpunktu.

“LLU Studiju nolikums”, kas apstiprināts ar Senāta 2003. gada 11. jūnija lēmumu Nr. 4 - 188 un grozījumiem ar Senāta 2004. gada 12. maija lēmumu Nr. 5 - 20, nosaka, ka studijas noslēdzas ar valsts (gala) pārbaudījumiem.

“LLU Studiju nolikumā” valsts pārbaudījumu kontekstā saistībā ar studijām tiek lietoti šādi termini:

Valsts (gala) pārbaudījumi	valsts vai kvalifikācijas eksāmeni; kvalifikācijas, bakalaura, maģistra darbu, kā arī diplomdarbu/projektu izstrādāšana un aizstāvēšana.
Pamatstudiju noslēguma darbs	Bakalaura darbs, zinātniski pētnieciskais noslēguma darbs (otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmās ar iekļautu bakalaura programmas obligāto daļu), diplomdarbs, diplomprojekts, kvalifikācijas darbs.

Tas nozīmē, ka augstākās profesionālās izglītības studiju programmā kā pamatstudiju noslēguma darbu ir atļauts izstrādāt un aizstāvēt diplomdarbu vai diplomprojektu, kura apjoms ir vismaz 10 kredītpunktu.

Līdz šim ir izveidojusies prakse, ka Zemes ierīcības specialitātē studenti izstrādā tikai diplomprojektus. Šī prakse balstīta uz uzskatu, ka inženierzinātnēs studentam galvenokārt ir jādemonstrē studiju procesā apgūtās projektēšanas iemaņas. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas to studiju priekšmetu, kuros studenti apgūst projektēšanas iemaņas, skaits un apjoms ir samazinājies. Sakarā ar zemes reformu mūsu specialitātei aktuālāki kļuvuši nekustamā īpašuma formēšanas un kadastra, nekustamā īpašuma vērtēšanas, kā arī mērniecības darbi, tāpēc arī mūsu studiju procesā arvien lielāku īpatsvaru ieņem studiju priekšmeti, kuros apgūst zināšanas un prasmes šajās jomās. Tas visvairāk atspoguļojas noslēguma darbos – bakalaura darbos

un diplomprojektos, kuri parasti tiek izstrādāti uz reālu datu un informācijas pamata, ko studenti ievāc profesionālās pirmsdiploma prakses laikā uzņēmumos. Arī likumdošanas bāze modernajā zemes ierīcībā valstī patreiz tikai veidojas, kas ir par iemeslu tam, ka trūkst normatīvo dokumentu zemes ierīcības projektu izstrādei. Zemes ierīcības specialitātes studiju programmā studenti patreiz vairāk apgūst zināšanas zemes tiesībās, nekustamā īpašuma kadastrā, nekustamā īpašuma formēšanā, pārvaldē un pārraudzībā, kadastrālā vai tirgus vērtēšanā, teritorijas plānošanā, ģeogrāfiskajās informācijas sistēmās, mērniecībā, inženierģeodēzijā, kartogrāfijā un fotogrammetrijā, kas ir tirgus orientēto pētījumu jomas. Šīs zināšanas pilnībā sakņojas valstī pastāvošajā praksē un ražošanā, taču kā pamatstudiju noslēguma darbu nav iespējams vai arī ļoti sarežģīti ir izvēlēties diplomprojekta tēmas, kurās būtu iespējams demonstrēt apgūtās projektēšanas iemaņas. Noslēguma darbu tēmas šajās jomās vairāk ir saistītas ar studenta pētniecisko iemaņu apliecināšanu un prasa aktuālu, praktiski vai saimnieciski nozīmīgu problēmu risinājumu, kas parasti nav projekts tā klasiskajā izpratnē.

Latviešu valodas vārdnīca jēdzienam projekts sniedz vairākus skaidrojumus:

1. būves, objekta, izgatavojama priekšmeta, ierīces plāns, tehnoloģiskā procesa shēma. Celtnes, tilta projekts;
2. dokumenta teksts ierosinājuma veidā. Iesniegt līguma projektu;
3. nodoms, plāns. Viņam ir interesants darba pārkārtošanas plāns [3].

Atbilstoši šiem skaidrojumiem, ar jēdzienu "projekts" jāsaprot ne tikai inženierprojekts tā tradicionālajā izpildījumā, bet arī nozīmīgas praktiskas ievirzes problēmas, konkrētās ražošanas situācijas vai kāda procesa pilnveidošanu. Projekta autora uzdevums ir izvērtēt kādu konkrētu situāciju, stāvokli vai parādību un dot priekšlikumus jaunam risinājumam. Ņemot vērā šādu projekta skaidrojumu un velkot paralēles ar diplomprojektu, kā arī ievērojot specialitātes specifiku, ierosinām saglabāt Zemes ierīcības specialitātē otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmā kā studiju noslēguma darbu diplomprojektu, strikti nosakot šī darba saturu un obligātos nosacījumus. Lai izvairītos no pārpratumiem, būtu jādefinē diplomprojektu kā studiju noslēguma darbu un jānosaka tā galvenās struktūrdaļas.

Priekšlikumi inženieru nobeiguma darbu saturam

Piedāvājam šādu diplomprojekta definīciju:

Diplomprojekts ir patstāvīgi veikts studenta pētnieciskās, analītiskās un nozīmīgas praktiskas ievirzes problēmas risināšanas vai projektēšanas iemaņas apliecinošs darbs. Diplomprojektu izstrādā uz padziļinātām teorētiskām atziņām, praktisko pieredzi, eksperimentālu pētījumu rezultātiem, projekta idejām, kā arī to pamato ar inženiertehniskiem un / vai ekonomiskiem aprēķiniem. Tas satur pētniecisko daļu un aktuālas, praktiski vai saimnieciski nozīmīgas problēmas risinājumu vai praktiskas ievirzes projekta izstrādi. Pētnieciskajā daļā sniedz konkrēta praktiski nozīmīga jautājuma vai projektēšanas objekta aprakstu un analīzi. Problēmas risinājumā sniedz priekšlikumus par konstatēto nepilnību novēršanu vai ražošanas procesa pilnveidošanas pasākumiem un rekomendācijas konkrēto priekšlikumu realizācijai. Projekta izstrādē sniedz tehniskā, inženiertehniskā, ekonomiskā vai metodoloģiskā risinājuma pamatojumu un projekta praktiskās realizācijas rekomendācijas.

It īpaši darbā būtu jābūt atspoguļotam autora ieguldījumam, sniedzot priekšlikumus situācijas uzlabošanā.

Nobeiguma darbu novērtēšana

Gandrīz katra studiju noslēguma valsts pārbaudījumu obligāta sastāvdaļa ir diplomprojekta vai cita noslēguma darba aizstāvēšana Valsts eksāmenu komisijas sēdē. VEK sastāvu nosaka ar rektora rīkojumu, un saskaņā ar likumdošanu [3] tās vadītājam un vismaz pusei no komisijas sastāva ir jābūt nozares profesionālo organizāciju vai darba devēju pārstāvjiem, kuriem ne vienmēr ir skaidri zināmas noslēguma darbu prasības. Neskaidrības palielina arī noslēguma darbu dažādība. Šo neapmierinošo apstākli varētu likvidēt strikti izstrādāti un pieņemti nosacījumi VEK darba veikšanai. LLU Studiju nolikuma 3.3.54. punktā norādīts, ka Valsts eksāmenu komisijas darbību reglamentē LLU Senātā apstiprināts nolikums, bet patlaban tāda vēl nav. Tāpēc, zinot, ka LLU notiek darbs pie VEK nolikuma izstrādes, varam cerēt, ka 2006. gadā šajā darbības laukā būs novērstas domstarpības un pārpratumi, kas vismaz mūsu studiju programmā dažkārt tomēr vēl gadās.

Ņemot vērā, ka profesionālās augstākās izglītības stratēģiskais mērķis ir nodrošināt valsts ekonomikas, kultūras un sociālajām vajadzībām atbilstošas profesionālās studijas, kā arī nozares zinātņu teorētiskajos pamatos sakņotas, profesijas standartiem atbilstošas, praktiski piemērojamas profesionālās studijas, 2. līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas galvenais uzdevums ir:

- sagatavot pietā līmeņa profesionālās kvalifikācijas speciālistus tautsaimniecībai un valsts drošībai nepieciešamajās nozarēs, kā arī sekmēt to konkurētspēju mainīgos sociālekonomiskajos apstākļos un starptautiskajā darba tirgū;
- īstenot nozarei raksturīgu padziļinātu zināšanu apguvi, kas nodrošina iespēju izstrādāt jaunas vai pilnveidot esošās sistēmas, produktus un tehnoloģijas un sagatavo jaunrades, pētnieciskajam un pedagoģiskajam darbam nozarē.

Piedāvājam zemes ierīcības specialitātes studiju nobeiguma darba – diplomprojekta izvērtēšanai 10 ballu skalā izmantot šādus kritērijus:

- darbs izstrādāts par aktuālu un nozīmīgu praktiskas ievirzes problēmu;
- darbs atzīstams par patstāvīgi izstrādātu studiju nobeiguma darbu, un liecina par autora prasmi patstāvīgi risināt praktiskas ievirzes problēmas;
- darbs liecina par padziļinātu teorētisko zināšanu, kā arī pētniecības iemaņu un prasmju iegūšanu un zinātnisko atziņu lietošanas prasmi izvēlētajā jomā;
- darbs liecina par autora spējām izstrādāt jaunas vai pilnveidot esošās sistēmas, produktus un tehnoloģijas;
- darbs liecina par autora prasmi pielietot projekta izstrādes metodikas un veikt projekta efektivitātes aprēķinus;
- darbā ir patstāvīgi izdarīti praktiski secinājumi un sniegts to pamatojums;
- darba grafiskā materiāla saturs un izpildījums pietiekami vizualizē risināmās problēmas izklāstu;
- darbs liecina par autora sagatavotību darbībai zemes ierīcības profesionālajā jomā;
- darbs liecina par autora konkurētspēju Latvijas darba tirgū;
- darbs liecina par autora konkurētspēju starptautiskajā darba tirgū.

Secinājumi

1. Sakarā ar augstākās izglītības studiju programmu daudzveidību augstskolā būtu nepieciešams noteikt prasības dažāda līmeņa un studiju veidu noslēguma darbu izstrādei un novērtēšanai.

2. Kaut gan mūsdienīgu zemes ierīcībā aktuālākas kļuvušas jomas, kurās projektu tā klasiskā izpratnē izstrādāt nav iespējams vai tas ir sarežģīti, specialitātes 2.līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmā kā studiju noslēguma darbu vajadzētu saglabāt diplomprojektu, strikti nosakot šī darba saturu un obligātos nosacījumus.
3. Lai uzlabotu Valsts eksāmenu komisijas darbu, nepieciešams VEK nolikums.
4. Diplomprojektu novērtēšanai vēlams izmantot vērtēšanas kritērijus, pēc kuriem recenzenti, kā arī VEK locekļi varētu objektīvāk un vispusīgāk novērtēt darbu autoru pētnieciskā darba iemaņas un praktisko sagatavotību.

Literatūra

1. Augstskolu likums: LR likums. Pieņemts 02.11.1995.
2. Izglītības likums: LR likums. Pieņemts 29.10.1998.
3. Latviešu valodas vārdnīca: Otrais izdevums/ autoru kolektīvs. – Rīga: Avots, 1998. – 651.lpp.
4. Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu: LR MK noteikumi Nr.481. Pieņemti 20.11.2001.
5. Noteikumi par valsts pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības standartu: LR MK noteikumi Nr.141. Pieņemti 20.03.2001.
6. Profesionālās izglītības likums: LR likums. Pieņemts 30.06.1999.

2.6. LLU jauno mācībspēku profesionālā pilnveide: vajadzības, iespējas

Voldemārs Bariss, Dr. phil., asoc. prof., Liene Krasovska, Bc. sc. soc., socioloģe–metodiķe

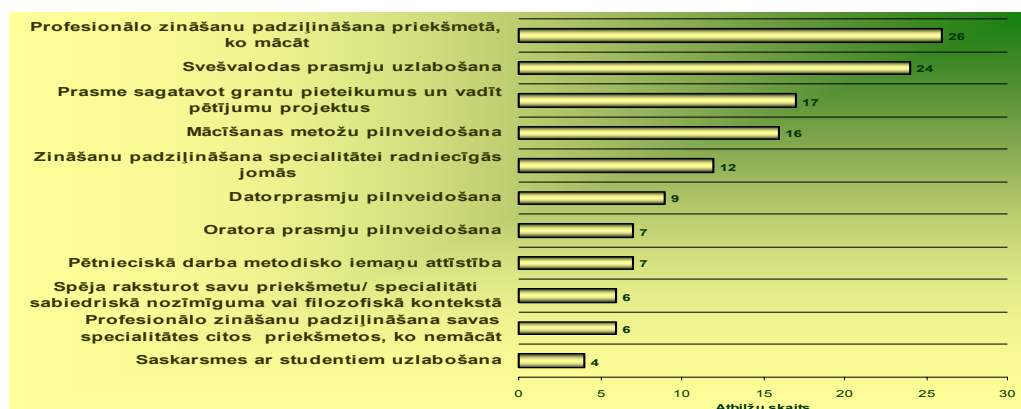
Pētījuma mērķis – noskaidrot LLU jauno mācībspēku profesionālās pilnveides galvenās vajadzības un viņu viedokli par šo vajadzību apmierināšanas iespējām.

Par pētījuma mērķgrupu tika izvēlēti mācībspēki, kuri LLU strādā kopš 2000. gada un pašlaik ieņem, galvenokārt, asistenta un lektora amatus.

Pirmie darba gadi universitātē šiem mācībspēkiem ir:

- integrācija akadēmiskajā vidē, atbilstošu vērtību un normu pieņemšana;
- profesionālo zināšanu un prasmju attīstības un nostiprināšanas laiks;
- periods, kad zinātniskie u.c. personiskie kontakti vēl tikai veidojas.

Pēc LLU personāldaļas sniegtajiem datiem šādu mērķgrupu veido 88 mācībspēki, kuriem LLU ir pamata darba vieta, un kuriem arī tika izsūtītas aptaujas anketas. Atpakaļ tika saņemtas 40 anketas, kas veido pietiekamu izlases kopumu. Iegūtie dati liecina, ka visi aptaujātie plāno savas profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanu. Respondentu vajadzības un to īpatsvaru raksturo 1. attēls.

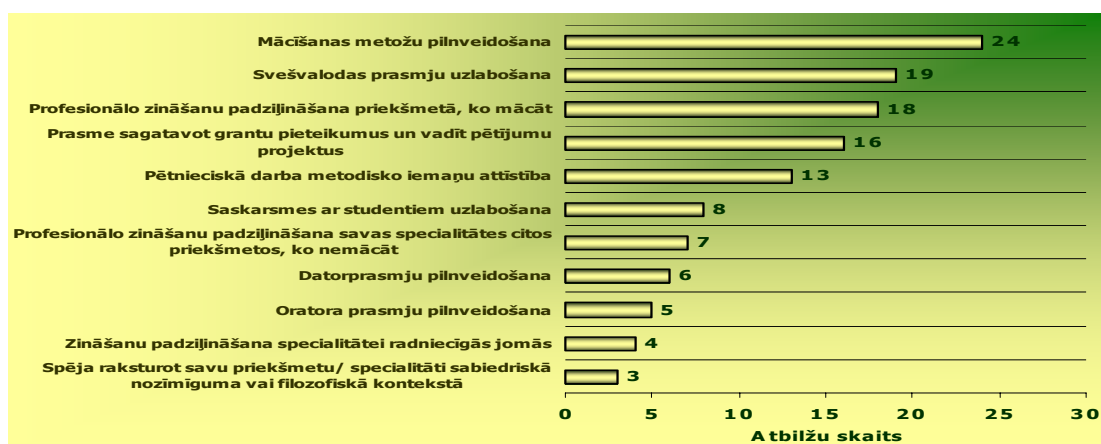

1. att. Jomas, kurās mācībspēki izjūt vajadzību sevi profesionāli pilnveidot

Visbiežāk respondenti ir atzīmējuši, ka izjūt vajadzību padziļināt profesionālās zināšanas priekšmetā, ko māca (26 izvēles), uzlabot svešvalodas prasmes (24 izvēles), attīstīt spēju sagatavot grantu pieteikumus un vadīt pētījumu projektus (17 izvēles), kā arī pilnveidot mācīšanas metodes (16 izvēles).

Ja specialitātes zināšanu pilnveidei ir nepieciešams katedras un fakultātes tiešs atbalsts, tad citu visbiežāk minēto vajadzību apmierināšana ir saistāma ar LLU mēroga pasākumu organizāciju. Taču jāatzīmē, ka tikai 4 no respondentiem ir atzīmējuši vajadzību uzlabot saskarsmes prasmes ar studentiem un tikai 7 izvēles norāda uz nepieciešamību pilnveidot oratora prasmes. Turpretim ikgadējās studentu aptaujas par mācībspēku darbu rezultāti šai mērķgrupai uzrāda daudz kritiskāku studentu vērtējumu, īpaši, jautājumā, kur tiek vērtēta mācībspēka *runas prasme un stāja*. Līdzīgs jautājums respondentiem tika uzdots par jomām, kurās aptaujātie redz profesionālās pilnveides nepieciešamību saviem kolēģiem (skat. 2. attēlu).

2. att. Jomas, kurās mācībspēki redz profesionālās pilnveides nepieciešamību saviem kolēģiem

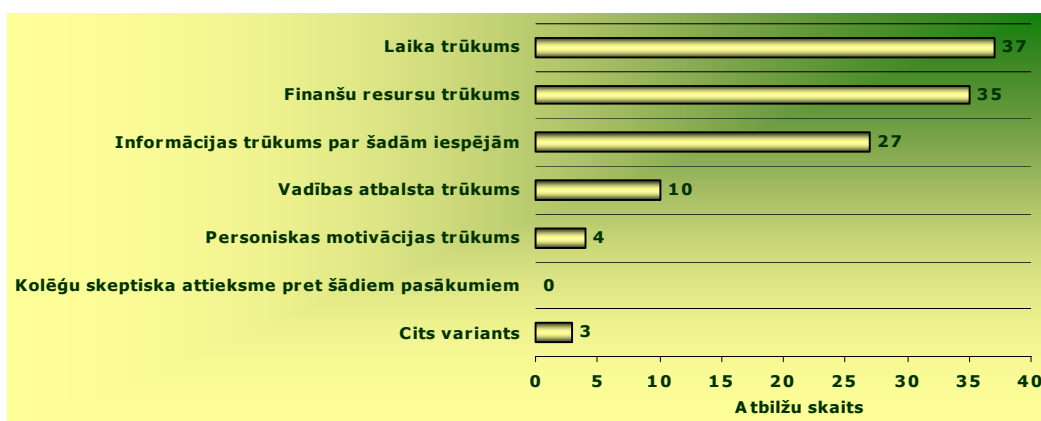
Kā redzams, aptaujas rezultāti akcentē tās pašas vajadzības, tikai to prioritārā secība mainās: lielāka uzmanība būtu jāpievērš mācību metožu pilnveidošanai.

Kādas profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanas formas ir izmantojuši, izmanto vai plāno izmantot aptaujātie mācībspēki?

Aptaujas dati liecina, ka:

- 43 % no viņiem ir mācījušies vai mācās doktorantūrā, bet 33 % no viņiem plāno to darīt, tomēr ¼ no aptaujātajiem nav nopietnu plānu to darīt;
- visbiežāk kā ērti pieejama forma tiek izmantoti LLU vai fakultātes mēroga semināri;
- 12 respondenti jeb 30 % no aptaujātajiem ir norādījuši, ka viņi ir veikuši vai veic praktisku darbību pētnieciskajos institūtos Latvijā, tomēr 5 jeb 13 % ir atzīmējuši, ka vēlas izmantot šādu formu, bet neredz iespēju;
- samērā lielu respondentu interesi izraisa tādas formas, kā īslaicīgi kvalifikācijas paaugstināšanas kursi Latvijā (plāno izmantot 13 jeb 33 % respondentu), stažēšanās ārzemju pētniecības institūtos (12 jeb 30 % atbildējušo);
- 11 no respondentiem jeb 28 % vēlētos studēt ārzemēs, 9 jeb 23 % respondentu vēlētos piedalīties ārzemju semināros, taču viņi visi neredz iespējas izmantot šādas profesionālas pilnveides formas.

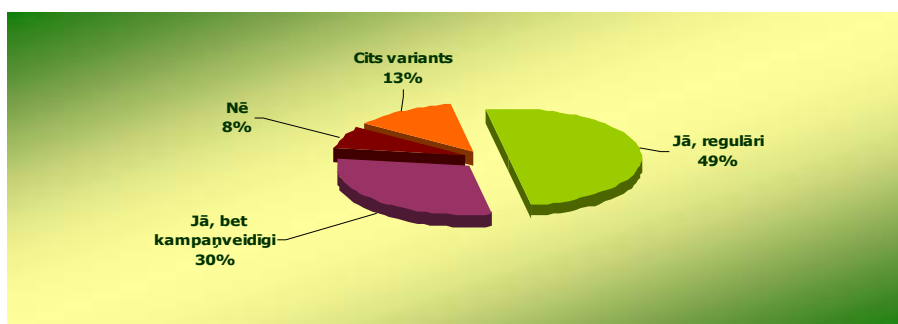
Aptaujā tika iekļauts arī jautājums par to, kādus galvenos šķēršļus jaunie mācībspēki sastop profesionālās pilnveides ceļā. Viņu atbildes (skat. 3. attēlu) liecina, ka tie ir laika trūkums (37 izvēles) un finanšu resursu trūkums (35 izvēles).

3. att. Galvenie šķēršļi pasniedzēju profesionālajai pilnveidei

Kā rāda atbilžu kvalitatīvā daļa, tad laika un daļēji, arī finanšu resursu trūkums ir izskaidrojams ar to, ka respondentiem ir liela mācību darba slodze, viņi strādā papildus darbus, daudz jārūpējas par ģimeni, kurā, kā jau jauniejiem pasniedzējiem, var būt pirmskolas vecuma bērni utt. Tomēr uzmanība būtu jāpievērš tam, ka 68 % respondentu nesaņem pietiekamu informāciju par profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanas iespējām un 25 % respondentu izjūt vadības atbalsta trūkumu!

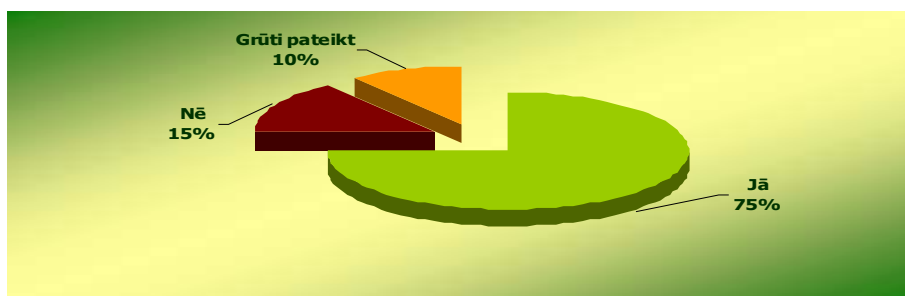
Anketā tika iekļauts arī jautājums, vai fakultātes vadība prasa jauniejiem mācībspēkiem paaugstināt viņu profesionālo kvalifikāciju (skat. 4. attēlu).

4. att. Fakultātes vadības prasības paaugstināt mācībspēkiem viņu profesionālo kvalifikāciju

Tikai 20 jeb 49 % atbilžu liecina, ka viņi ir saskārušies ar regulārām, sistemātiskām kvalifikācijas paaugstināšanas prasībām. Pārējos gadījumos prasības ir kampaņveidīgas, vai arī tiek izmantota ieteikumu nevis prasību forma.

Kā rāda aptaujas dati (skat. 5. attēlu), ļoti nozīmīga loma jauno mācībspēku profesionālajai pilnveidei ir kolēģim ar lielāku pieredzi darbā LLU, kuru viņi var uzskatīt par savu darba audzinātāju. To atzīmējuši 30 jeb 75 % respondentu.

5. att. Vai katedrā / fakultātē ir kolēģis, kuru mācībspēki varētu uzskatīt par savu darbaudzinātāju?

Aptaujātie mācībspēki izteica savu viedokli par vienotas LLU mācībspēku tālākizglītības sistēmas iespējamību un nepieciešamību. Lielākā daļa respondentu atbalstīja tās nepieciešamību, un tikai trīs no viņiem to noraidīja, uzskatot, ka katrai specialitātei ir sava specifika, bet „centralizācija” mazina mobilitāti un atbilstību konkrētajām vajadzībām.

Respondenti sniedza daudz priekšlikumu, kurus apkopojot, aptaujas veicēji izveidoja sekojošu modeli: mācībspēku profesionālās pilnveides organizēšanā ir jāsadala atbildība starp katedru, fakultātes un LLU līmeņiem.

- **LLU līmenī** ieteicams izveidot Tālākizglītības centru, kas dažādu fakultāšu mācībspēkiem:
  - organizētu kursus svešvalodās, datorprasmju attīstībā, psiholoģijā u.c. vispārējo kompetenču pilnveidošanai;
  - uzaicinātu vieslektoros, īpaši no ārzemēm, un semināru beigās dalībniekiem būtu iespēja iegūt apliecību vai sertifikātu;
  - organizētu pieredzes apmaiņas seminārus starp jaunajiem mācībspēkiem un mācībspēkiem ar lielāku darba pieredzi;
  - regulāri sniegtu sistematizētu informāciju par profesionālās pilnveides iespējām un nosacījumiem, īpaši ārzemēs;
  - sniegtu konsultācijas jaunajiem mācībspēkiem karjeras plānošanai.

Šī centra darbībai plānot LLU finansiālu atbalstu, iespēju robežās rīkojot bezmaksas kursus. Augstāk minētās iespējas nodrošinātu ērtu pasākumu pieejamību, ietaupītu laiku, nodrošinātu labāku informētību.

- **Fakultāšu līmenī** vajadzētu formulēt noteiktas prasības jaunajiem mācībspēkiem viņu profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanai;
- **Katedrās** būtu jāplāno profesionālā pilnveide visiem mācībspēkiem, jo bieži uz kursiem un semināriem tiek sūtīti vieni un tie paši cilvēki, bet pārējie netiek pat informēti.

2.7. Veterinārārstu profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana

Kristīne Drevinska, Mg. med. vet., lekt., Ivars Lūsis, Mg. med. vet., lekt.

Katrā profesijā ir savi iekšējie kritēriji darba kvalitātei. Attīstoties prasību līmenis pieaug. Tā pienāk brīdis, kad profesijā strādājošiem visa mūža garumā jā rūpējas par zināšanu aktualizēšanu un prasmes papildināšanu. Latvijā Pārtikas un veterinārajā dienestā jau ir sava iekšējā izglītības sistēma, bet šajā rakstā uzmanība pievērsta praktizējošo veterinārārstu kvalifikācijas celšanas iespējām. Veterinārārsta darbs ir reglamentēta profesija un tās veikšanai nepieciešami likumā paredzēti atbilstošu izglītību vai profesionālo kvalifikāciju apliecinoši dokumenti. Veterinārmedicīnas likums un Ministru kabineta noteikumi nosaka, ka veterinārmedicīniskās prakses sertifikātu izsniedz uz 5 gadiem un tā derīguma termiņa pagarināšanai pretendents jāiesniedz pārskats par savu profesionālo darbību un kvalifikācijas paaugstināšanu. Latvijas Veterinārārstu biedrība (LVB) izvērtē profesionālās darbības atbilstību biedrības noteiktām kvalifikācijas paaugstināšanas prasībām un lemj par sertifikāta derīguma termiņa pagarināšanu [1,2, 3].

Atbilstoši patreizējam sertifikācijas nolikumam, lai pagarinātu prakses sertifikāta derīguma termiņu, 5 gadu laikā ir jāsakrāj 50 kvalifikācijas paaugstināšanas punkti. Tos var iegūt apmeklējot seminārus, abonējot veterinārmedicīnisko presi, stažējoties Latvijā vai ārzemēs. Daudzi kvalifikācijas paaugstināšanas pasākumi

notiek ārpus Latvijas, tomēr tie ir dārgi, kā arī to apmeklēšana saistīta ar ievērojamiem papildizdevumiem. Lai dotos uz kursiem ārzemēs, jāzina labā līmenī svešvalodas, līdz ar to šāda kvalifikācijas paaugstināšana pieejama tikai nelielai daļai Latvijas veterinārārstu, galvenokārt lielajās pilsētās strādājošiem veterinārārstiem. Pamatzināšanu atkārtošānai un aktualizēšanai, kopš LLU beidza darboties Kvalifikācijas celšanas fakultāte (KCF), veterinārārstiem nebija pieejami pasākumi sistemātiskai kvalifikācijas celšanai. Tā laika Valsts Veterinārais dienests organizēja kvalifikācijas celšanas kursus pieaicinot tikai VMF docētājus, bet tie notika neregulāri. Arī LVB rīkotās ārzemju vieslektoru uzstāšanās nevarēja nodrošināt regulāru pamatzināšanu atkārtošānai un aktualizēšanai. Tātad Latvijas veterinārmedicīnā radās vitāla nepieciešamība radīt iespēju veterinārārstiem celt kvalifikāciju regulāri un atbilstoši viņu profesionālām interesēm un prasībām. Šī mērķa sasniegšanai 1998.gadā Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Latvijas Veterinārārstu biedrība un LLU Veterinārmedicīnas atbalsta fonds Latvijas - Dānijas starpvalstu projekta gaitā Jelgavā dibina Veterinārmedicīnas izglītības centru (VIC). No šī laika VIC darbojas kā apmācības klīnika Veterinārmedicīnas fakultātes studentiem un izglītības pasākumu organizators praktizējošiem veterinārārstiem [4].

Kopējais veterinārārstiem organizēto kvalifikācijas paaugstināšanas pasākumu apjoms parādīts 1. tabulā.

1.tabula

Pārskats par VIC organizētajiem izglītības pasākumiem no 1999. līdz 2005. gadam

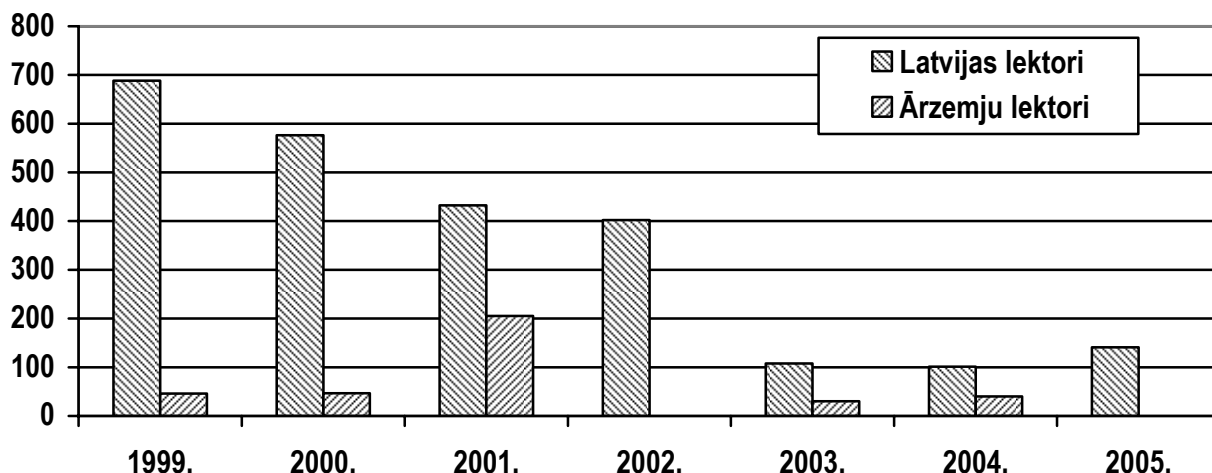
Pasākums	Pasākumu skaits	Reģistrēti dalībnieki	Klausītājstundas
Vairāku dienu semināri	21	627	13 400
Vienas dienas lekcijas rajonos	35	922	3 300
Vienas dienas lekcijas Jelgavā, t.sk., otrdienas diskusijas un praktiskie demonstrējumi	98	794	2 600
Pasākumi ar ārzemju lektoriem	9	309	2 000
Tālmācības konkurss (kārtas)	29	104	-

Tabulā redzams, ka kvantitatīvi (pēc klausītājstundu skaita) vislielāko ieguldījumu devuši vairāku dienu semināri. Piedalīšanās izglītības pasākumā trīs dienas no vietas individuāli praktizējošam veterinārārstam saistās ar lieliem ieguldījumiem - dalības maksa, transporta izdevumi, naktsmītnes un uzturēšanās izdevumi, kā arī zaudēti prakses ienākumi semināra dienās, tomēr pēc klausītāju atsauksmēm, tieši šādos pasākumos daudzi veterinārārsti saņem jaunus impulsus sava praktiskā ikdienas darba uzlabošanai. Praktizējošie veterinārārsti ļoti labprāt apmeklē pasākumus ar demonstrējumiem - ķeizargrieziņa operācija govij un tāmlīdzīgi. Turpretī, ja pasākuma izsludināšanā praktiskais aspekts nav uzsvērts, atsaucība ir mazāka. Tāpat grūti nodrošināt pietiekamu klausītāju skaitu šauri specializētam semināram, tāpēc šādas tēmas nākas iekļaut starp plašam veterinārārstu lokam interesējošām lekcijām.

VIC organizētajos izglītības pasākumos piedalās ļoti daudzveidīgs lektoru kolektīvs. Dibinot VIC, realizējās iecere, ka lekcijas un demonstrējumus praktizējošiem veterinārārstiem galvenokārt vada VMF mācībspēki, kuri paši aktīvi praktizē universitātes klīnikā, un pieredzējuši veterinārārsti. Vairākiem semināriem attiecīgu tēmu lasīšanai piesaistījām lektorus arī no citām LLU fakultātēm, piemēram, no Lauksaimniecības fakultātes un Pārtikas tehnoloģijas fakultātes.

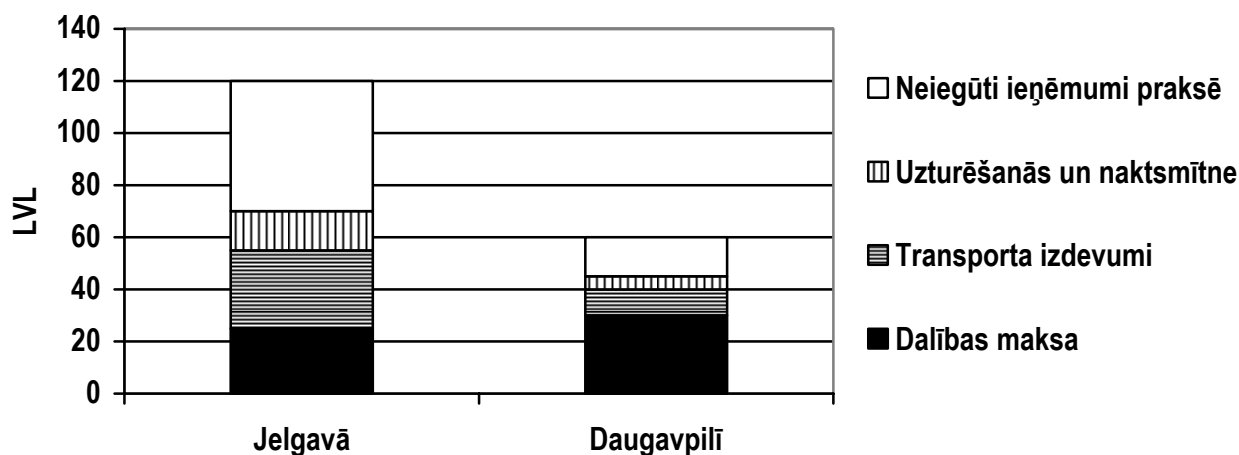
Organizējot atgriezenisko saiti ar izglītības pasākumu dalībniekiem, katrā seminārā tiek aizpildītas anketas. No klausītājiem saņemts pozitīvs vērtējums šādos rādītājos: semināra vispārējais organizatoriskais līmenis, lekciju tematikas novērtējums, teorētiskās informācijas līmenis, praktisko nodarbību līmenis, lektora pasniegtās

informācijas apjoms, pasniegšanas kvalitāte, izdales materiālu satura kvalitāte, informācijas noderīgums tiešajā darbā. Novērtējuma anketās klausītāji iesaka tēmas turpmākiem semināriem, kā arī labprāt dalās savās domās par citiem organizatoram svarīgiem jautājumiem.

1. att. Veterinārārstu kopskaits VIC izglītības pasākumos

Kopējais klausītāju skaits (1. att.) parāda aktīvu VIC izglītības darbu pirmajos trīs pastāvēšanas gados, kad katru gadu organizēti 30 - 40 pasākumi ar vairāk kā 600 dalībniekiem gadā. Sākot ar 2002. gadu sarūk pasākumu piedāvājums veterinārārstiem. 2005. gadā organizēti tikai atsevišķi vairāku dienu semināri – „Govju ārstniecībā noderīgas zināšanas”, „Biežākās infekcijas slimības suņiem un kaķiem”, „Govju nagu slimības” un „Govju ganāmpulka reprodukcija - problēmas un risinājumi”. Citi izsludinātie pasākumi bija jāatceļ uz vēlāku laiku, jo nepietiekams pietiekams dalībnieku skaits, lai varētu nosegtu pasākuma organizēšanas un lektoru apmaksas izdevumus. Turpmākos gados nepieciešams risinājums veterinārārstu kvalifikācijas iespēju paplašināšanai VIC. 2004. un 2005. gadā bija iesniegti divi projekti finansējuma pieprasīšanai, diemžēl abi nav apstiprināti. Patreiz pasākumu finansēšanā piesaista sponsorus, bet tas ir īstermiņa risinājums konkrētiem pasākumiem, nevis atbalsts izglītības pasākumu sistēmai kopumā.

2. att. Tiešo un netiešo izdevumu salīdzinājums

(piemērs veterinārārstam apmeklējot VIC organizētu divu dienu semināru Jelgavā un Daugavpilī)

Lai VIC organizētie izglītības pasākumi būtu pieejamāki attālu rajonu veterinārārstiem, sadarbībā ar LVB nodaļu vadītājiem un Pārtikas un veterinārā dienesta struktūrvienībām tiek organizēti izbraukuma semināri uz Daugavpili, Aizkraukli, Jēkabpili, Liepāju, Limbažiem, Smilteni u.c. Organizatoriski tas ir sarežģītāk nekā rīkot pasākumu uz vietas Jelgavā. Arī lektoriem tā ir papildus slodze. 2. attēlā analizēts piemērs par dalībnieka kopējām izmaksām, apmeklējot semināru. Tiešās izmaksas - dalības maksa, transporta un uzturēšanās izdevumi, salīdzinātas ar semināra dienās neiegūtiem prakses ienākumiem. Piemērs liecina, ka individuāli praktizējošam kolēģim no kāda Latgales rajona divu dienu semināra apmeklēšana Jelgavā var izmaksāt pat 120 latu, turpretī līdzīga semināra apmeklēšana Daugavpilī tikai ap 60, tātad uz pusi lētāk. Diemžēl nodrošināt labus praktiskos demonstrējumus iespējams tikai semināriem Jelgavā, VMF.

Rezumējot, par praktizējošo veterinārārstu kvalifikācijas paaugstināšanas sistēmu iepriekš teikto, varam secināt:

1. VIC dibināšana un darbība veterinārārstu kvalifikācijas celšanā uzsākti savlaicīgi un pasākumi vērtēti atzinīgi gan no Latvijas Veterinārārstu biedrības, gan praktizējošo veterinārārstu puses;
2. izglītības pasākumu tematiskā struktūra racionāli veidota un orientēta uz mērķauditoriju;
3. augstu vērtējama ciešā sadarbība starp LLU mācītbspēkiem un VIC darbiniekiem esošo un topošo veterinārārstu izglītošanā;
4. uz pašfinansēšanās principiem balstīta veterinārārstu kvalifikācijas paaugstināšanas sistēma prasa no veterinārārstiem lielus izdevumus;
5. turpmākā VIC darbība un tās aktivizēšana praktizējošo veterinārārstu kvalifikācijas celšanas sistēmā praktiski nav iespējama bez investīciju piesaistes un tas ir un paliek galvenais šķērslis mūsu darbībā šajā jomā.

Izmantotā literatūra

1. Likums „Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu”, Latvijas Republikas Saeima, Rīga, 20.06.2001.
2. Veterinārmedicīnas likums, Latvijas Republikas Saeima, Rīga, 26.04.2001.
3. Noteikumi Nr. 493 „Kārtība, kādā izsniedz un anulē veterinārmedicīniskās prakses sertifikātu”, Ministru kabinets, Rīga, 02.09.2003
4. Augstākā veterinārmedicīnas izglītība Latvijā. Red. P.Keidāns un O.Parčinskis, Jelgava, LLU, 2004.

2.8. IKT¹ izglītībā – pamats mūžizglītībai

Anna Vintere, Mg.math., doc.

Situācijas analīze

Šobrīd tehnoloģiskās inovācijas ir radījušas paradigmas izmaiņas organizācijās un uzņēmumos, līdz ar to ir izveidojies pieprasījums pēc labi, t.i., citādi izglītotiem speciālistiem. Darba devēji pieprasa darbiniekus ar prasmi strādāt ar modernu tehniku un jaunām tehnoloģijām, labu valsts valodas un vairāku svešvalodu prasmi, kā arī darbiniekus, kas apguvuši vairākas profesijas (specialitātes).

2005. gada 14. decembra konferencē “Lauksaimniecības nodrošinājums ar kvalificētiem kadriem” prof. K.Špoģis ziņoja, ka komercsaimniecības vēlas speciālistus, kas pārvalda:

- IKT, jo datorizētas – mašīnas un iekārtas, dzīvnieku ēdināšana, augu barošana, procesu vadīšana, u.c.

¹ IKT – informācijas un komunikāciju tehnoloģijas

- vairākas pasaules valodas, lai mācītos no citu valstu pieredzes;
- prasmi lietot jaunākās tehnoloģijas.

Viens no ceļiem šo problēmu risināšanai, ir straujāka IKT ieviešana izglītības procesā. Cilvēku tiekšanās pēc zināšanām kopš tā laika nav kļuvusi citāda, tomēr tagad ir pieejamas atšķirīgas pasaules izzināšanas metodes un iespējas — vairs nav jāiet kājām pa aizsalušu jūru, lai ieraudzītu, ko slēpj apvārsnis. Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas tagad mums piedāvā daudz drošāku un ātrāku pasaules izzināšanas veidu. Bet arī tikai tad, ja mākam lietot šīs tehnoloģijas, lai tās nepārvērstos par aizsalušu jūru zem mūsu kājām, kas var sagādāt visādus pārsteigumus. Tāpēc cilvēku prasme brīvi un droši lietot datoru un internetu ir būtisks palīgs pasaules izzināšanā un savu apvāršņu paplašināšanā. (Andersens, 2004)

IKT lietošana prasa vienlaikus attīstīt gan prasmi strādāt ar instrumentu – datoru, lietojot vienkāršākās lietišķās un komunikāciju programmas, gan prasmi strādāt ar informāciju - tās identificēšana, meklēšana, atlase un novērtēšana, kas ir galvenās kompetences sekmīgai mūžizglītībai. Šobrīd mācīšanās kļūst svarīgāka nekā mācīšana. Pašam apgūt nepieciešamās zināšanas nozīmē prast mācīties un būt gatavam ikreiz apgūt aktuālo. Svarīga ir paša indivīda rīcības un analītisko spēju strādāt ar informāciju izkopšana, kā arī motivācijas nepieciešamība. Prasme uzdot jautājumus, atrast, sagrupēt un analizēt nepieciešamo informāciju arvien vairāk liecinās par cilvēka izglītību. Saskaņā ar "Mūžizglītības memorandu", tās arī tiek uzskatītas par nozīmīgākajām pamata prasmēm Latvijā.

Iepriekš minētais liecina par nepieciešamību modernizēt augstākās izglītības studiju programmas, kas izriet arī no Boloņas deklarācijas kritērijiem – ātrāka studentu gatavība darba tirgum, vienlaicīgi palielinot izglītības kvalitāti, atvieglojot mācību vielas apguvi ar modernās tehnikas ieviešanu.

Par IKT integrēšanu izglītībā veiktie pētījumi liecina, ka Latvijā šis process norit četros virzienos – IKT kā apguves objekts (zināšanas par IKT), kā moderna mācību vide (mācību līdzeklis, kas kļūst par pasniedzēja palīgu un efektīvu komunikācijas līdzekli) un IKT izmantošana izglītības iestādes vadībā, būtiski atvieglojot pārvaldes darbu un ekonomējot laiku.

Sekmīga IKT lietošana studiju procesā iever trīs darbības virzienus:

- 1) izglītības iestādes informācijas sistēmas izveide (noteiktas tās vajadzības, kuras IKT apmierinās, analizēti tie posmi, kur IKT ir nepieciešamas);
- 2) tehniskais nodrošinājums – infrastruktūras izveide (detalizēts IKT ieviešanas plānojums - no fiziskā izvietojuma un tehniskiem risinājumiem līdz konkrētiem skaitļiem, veicamās aktivitātes sadalot etapos, un detalizēts finansējuma plāns);
- 3) gan docētāju, gan studentu gatavība un prasmes lietot modernās tehnoloģijas.

Kritiski izvērtējot LLU mājas lapu, varētu vēlēties iegūt tajā plašāku informāciju. Tās atjaunošana noris ļoti lēni. Lai informācija būtu savlaicīga, tās publicēšanai jāizmanto viegli un ātri atjaunojami vai nomaināmi informācijas nesēji. Pieejamība, saprotamība, ticamība un savlaicīgums ir četras formālās prasības, kas tiek izvirzītas informācijai, lai tā būtu apmierinoša jeb derīgā informācija. Būtisks šķērslis IKT lietošanai LLU iepriekš aprakstītajos aspektos ir arī attiecīgas infrastruktūras trūkums.

Viens no studiju programmu modernizācijas veidiem varētu būt uz IKT balstīta pieeja, kas ietver:

- 1) uz jaunākajiem pedagoģijas sasniegumiem un modernām prezentācijas tehnoloģijām balstītu mācību materiālu izveide un to pieeja Internetā;

2) zināšanu pārvaldību - zināšanu izplatība un atbilstošās zināšanu infrastruktūras uzturēšana un attīstīšana, kā arī tīktu sistematizētas un elektroniskā formā uzkrātas zināšanas un pieredze.

Izveidojot e-materiālus, varētu ievietot to vielu, ko pasniedzējs nevar dot studentiem lekcijās laika trūkuma dēļ. Tas veicinātu labāku priekšmeta apguvi studentiem un atvieglotu darbu pasniedzējiem, izmantojot IKT mācību materiālu radīšanā un pastāvīgā to uzlabošanā. Būtu iespēja arī uzdot jautājumus pasniedzējiem Interneta diskusiju telpā (veidojot informācijas sistēmu, tā jāparedz), ja tādi radušies. Internetā izvietotie materiāli ievērojami atvieglotu studijas tiem studentiem, kuri strādā un nevar regulāri apmeklēt lekcijas. Apgūstot e-kursus, studējošie iegūtu prasmes un ieradumu IKT tehnoloģijas plaši pielietot savā ikdienas darbā.

Pētījuma rezultāti

2004. / 2005. studiju gada decembrī tika veikta 114 Latvijas Lauksaimniecības universitātes 1. kursa studentu aptauja ar mērķi, noskaidrot IKT pielietošanas līmeni LLU studējošo vidū, kā arī iegūt informāciju par IKT lietošanu izglītības procesā. Aptauja tika atkārtota šī studiju gada decembrī, aptaujājot 88 pirmkursniekus.

IKT kā apguves objekts vairākās ES valstīs ir tikai attiecīga profila augstskolās. Tiek diskutēts arī par to, vai IKT kā atsevišķs mācību priekšmets ir nepieciešams vispārējās izglītības posmā. Varbūt zināšanas par IKT var sniegt caur citiem priekšmetiem? Neraugoties uz to, zināšanas par IKT LLU sniedz atsevišķs studiju priekšmets.

Pagājušā gada studentu aptauja liecināja, ka LLU modernās tehnoloģijas vissekmīgāk tiek izmantotas fizikā. Bieži lietotas tiek arī ekonomikā un ekoloģijā. 1 % aptaujāto apgalvoja, ka tās tiek izmantotas visos priekšmetos, bet šīs atbildes ir maz ticamas. Studenti, atbildot uz šo jautājumu noteikti ir domājuši tos mācību priekšmetus, kuros viņi paši izmanto Internetu, informācijas iegūšanai. Tikai daži studenti apgalvo, ka modernās tehnoloģijas tiek izmantotas arī tūrisma, angļu un vācu valodas, ētikas, koksnes mācības, būvgrafikas un pārtikas ķīmijas nodarbībās.

Līdzīgi dati iegūti arī šī gada aptaujā: 7 % apgalvo, ka modernās tehnoloģijas tiek lietotas mērīšanas tehnikā un bioloģijā, 5 % - ētikā, koksnes mācībā un tehniskajā un inženiergrafikā. Tikai 1 - 2 studenti apgalvo, ka modernās tehnoloģijas tiek lietotas arī psiholoģijā, angļu valodā, ķīmijā, fizikā, ievadā studijās.

Uz jautājumu, kā izvēlētajā profesijā varētu tikt izmantots Internets, aptaujātie atbildēja (1. tabula).

Pētījumā iegūtie dati liecina, ka lielai daļai studentu šobrīd nav izpratnes par moderno tehnoloģiju izmantošanas iespējām viņu izvēlētajā specialitātē.

Risinājumi

Lai risinātu iepriekš aprakstītos uzdevumus, ITF Matemātikas un Fizikas katedras ir uzsākušas darbu pie vairākiem projektiem, cerot uz ESF atbalstu:

LLU akadēmiskā personāla profesionālo kompetenču paaugstināšana datu apstrādes tehnoloģijās;

Profesionālās tālākizglītības programma pedagogiem kompetenču paaugstināšanai matemātikā un fizikā;

Matemātikas un fizikas studiju procesa modernizācija LLU.

Secinājumi

1. Izglītības sistēmai jāpiemērojas mainīgajiem veidiem, kā cilvēki šodien dzīvo un mācās. Tāpēc nepieciešams meklēt jaunus veidus, kā radīt līdzsvaru starp tradīcijām un mūsdienīgumu. Kā efektīvs līdzeklis tam kalpo IKT.

2. Izvērtējot LLU studentu kompetenci IKT jomā, pamatota ir to studiju priekšmetu iekļaušana studiju programmās, kuru apguves objekts ir IKT.

1. tabula

Aptaujāto atbildes uz jautājumu, kā izvēlētajā profesijā varētu tikt izmantots Internets

Atbildes	2004. / 2005.s.g.	2005. / 2006. s.g.
1) ļoti daudzveidīgi	15 %	-
2) profesijā internets vispār nav pielietojams	14 %	-
3) nezin, kā varētu tikt pielietots	37 %	22 %
4) informācijas meklēšanai	32 %	28 %
5) lai komunicētu elektroniski	16 %	31 %
6) Internetā uzzinās par jaunākajām tehnoloģijām	6 %	20 %
7) datu bāzu veidošanai un atskaišu sagatavošanai	3 %	8 %
8) reklāmas nolūkos	2 %	6 %
9) datu pārsūtīšanai	3 %	7 %
10) rakstīšanai	2 %	2 %
11) izveidotu mājas lapu	2 %	2 %
12) lai veiktu darījumus	-	7 %
13) projektēšanai (auto)	-	5 %
14) izklaidei	-	2 %
15) referātu sagatavošanai	-	2 %

Rekomendācija

Modernizējot studiju programmas LLU, aktualizēt IKT lomu darba tirgum nepieciešamo kompetenču veidošanā.

2.9. Lauku mūzikas skolotāju tālākizglītība

Nora Lūse, Dr. art., Dr.paed., doc.

levads

Šobrīd cilvēka iesaistīšanās mūžizglītībā paredz neierobežotu dažādu izglītības iespēju izmantošanu ar mērķi sekmēt pilnvērtīgu personības attīstību. Mūžizglītības dominējošā ideja sakņojas izpratnē par cilvēka mācīšanos un izglītības ieguvi visa mūža garumā bez jebkādiem ierobežojumiem ar noteiktu vecumposmu – jaunības gadiem. Latvijas iesaistīšanās Mūžizglītības memorandā paredzēto iespēju norisē kopš 2002. gada ir sekmējusi tālākizglītības un profesionālās pilnveides turpināšanu arī mūzikas pedagogiem, tostarp, novadu klaviermūzikas skolotājiem, kuru darbība ir orientēta uz novada kultūrvides kopšanu un lauku inteliģences audzināšanu.

Mūzikas instrumentu spēles pedagogi pēc ilgstoša, kopš agras bērnības iesāktā, formālās izglītības kursa beigšanas turpina mācīties no individuālajās nodarbībās ar audzēkņiem atrisinātajām problēmām, no audzēkņu sasniegtajiem rezultātiem ieskaitēs, eksāmenos, festivālos un konkursos, no kļūdām pedagoģiskajā

darbā un regulāras radošās praktiskās muzicēšanas. Mūzikas pedagogam profesionālā meistarība kā personības sasniegums nenonāk līdz pabeigtībai, nenostiprinās statiski nemainīga, jo to nosaka mūzikas kā laika mākslas specifika.

Latvijas novadu klavierspēles skolotāju tālākizglītībā ir nepieciešams ievērot gan katra pedagoga prasības un vajadzības programmas saturiskā piedāvājuma izveidē, gan sekmēt lauku skolotāju saskarsmi profesionālās izglītības un muzicēšanas telpā, gan rosināt viņus teorētiskai klaviermākslas pedagoģijas jautājumu analīzei un pētniecībai. Lauku mūzikas skolotāja darba specifika ir saistīta ar māku darboties vairāku radniecīgu mūzikas instrumentu spēles mācīšanā, instrumentāla ansambļa muzicēšanā, mūzikas teorētisko priekšmetu skaidrošanā un mūzikas sacerēšanā.

Viens no mūžizglītības veidiem - tālākizglītība (Izglītības likums, 1999) ir saistīta ar tās programmas izveidi klaviermākslas pedagogiem, balstoties uz LR IZM 2004. gada 18. februāra rīkojumu Nr. 92. Referāta mērķis ir izpētīt klaviermākslas pedagogu tālākizglītības programmas satura izveidi un tās realizāciju Durbes pilī Tukumā septembra pirmajā nedēļā Durbes pilī Tukumā (2004 - 2005).

Metodika

Mūzikas skolotāju tālākizglītībai klaviermākslas pedagoģijā tika izstrādāta A2 programma 36 stundu apjomā, ko īsteno valsts vispārīgizglītojošo skolu ar mūzikas novirzienu un mūzikas un mākslas izglītības iestāžu pedagogu profesionālās meistarības pilnveidei. Tālākizglītības programmas satura izveides aktualitāti noteica kā nozares specifikai nepietiekošais piedāvājums Latvijā, tā arī LR IZM 2004. gada 18. februāra rīkojums Nr. 92 „Par pedagogu profesionālās meistarības pilnveides kārtību”.

Saskaņā ar LR Izglītības likuma 33. pantu par izglītības programmām kā izglītojošas darbības reglamentējošiem dokumentiem, tika noteikti tālākizglītības programmas adresāti jeb klavierspēles pedagogu mērķgrupa; programmas mērķis, uzdevumi un plānotie rezultāti, ietverot tās satura tematisko plānojumu ar atbilstošu stundu skaitu un nodarbību veidu, kā arī ziņas par tālākizglītības programmas satura īstenošanai un plānotajiem programmas apguves izvērtēšanas veidiem.

Tālākizglītība mūzikas instrumentu spēles pedagogiem ir tradicionāls profesionālās meistarības kopšanas veids, kas vēsturiski sakņojas tādu darba formu kā mūziķu meistarklašu un radošo darbnīcu pastāvēšanā. Klaviermākslas pedagogu tālākizglītības programmas mērķis ir pilnveidot mūzikas skolotāju pedagoģisko meistarību un sekmēt skolēnu personības attīstību, apgūstot Latvijā vadošo speciālistu pieredzi. Balstoties uz teorētiskās un praktiskās darbības vienotības principu tālākizglītības programmā tika ietverti šādi trīs uzdevumi:

1. rosināt dalībniekus Latvijas klaviermākslas pedagoģijas vēstures izpētei;
2. sagatavot praktisko individuālo nodarbību hospitācijas un klaviermākslas klausīšanos;
3. nodrošināt lekcijas par klaviermākslas pedagoģijas un psiholoģijas jautājumiem.

Tālākizglītības programmas plānotais rezultāts paredzēja pedagogiem pilnveidot pētnieciskās prasmes, atskaņojuma salīdzinošās analīzes un atskaņojuma novērtēšanas prasmes pēc noteiktiem kritērijiem.

Rezultāti

Mūzikas skolotāju tālākizglītības programmā, ko Durbes pilī īstenoja Tukuma rajona Tālākizglītības centrs 2004. gadā iesaistījās 60 klavierspēles pedagogi, bet 2005. gadā 61 pedagogs no 26 Latvijas novadu vispārīgizglītošajām un mūzikas mācību iestādēm.

Vai pēc dalībnieku domām tālākizglītības programmas mērķis tika sasniegts? Pedagogu aptaujas dati liecina, ka 2004. gadā programmas mērķis ir ticis sasniegts (75 %) un daļēji (25 %), bet 2005. gadā attiecīgi 90 % un 10 %. Atšķirības izskaidrojamas ar 2005. gada programmas satura piedāvājuma bagātināšanu, ievērojot dalībnieku izteiktās vajadzības 2004. gadā.

Lauku novadu klavierspēles skolotāju aptaujas datu analīze ļauj secināt, ka tālākizglītības programmas apguvē visi pedagogi atzīst savu pētniecisko prasmju pilnveidošanos, sagatavojot referātu par iepriekš noteikto klaviermākslas pedagoģijas problēmu. Satura piedāvājums ir ļāvis pedagogiem apgūt skaņdarba atskaņojuma salīdzinošās analīzes prasmi. Durbes pilī Tukumā 2004. un 2005. gadā kopā ir notikušas 24 atklātās individuālās nodarbības klavierspēlē ar 14 dažādu Latvijas novadu mūzikas skolu audzēkņu piedalīšanos. Nodarbības ar modeļiem ir vadījuši Latvijā ievērojami klaviermākslas pedagogi - prof. N. Federovskis, prof. S. Osokins un I. Arāja. Tālākizglītības programmā tika ietverta arī četru profesionālu pianistu solokoncertu noklausīšanās atskaņojuma salīdzinošās analīzes prasmes izkopšanai. Aptaujas dati liecina, ka no programmas mācību darba formām visaugstāko novērtējumu ieguvušas individuālo klavierspēles nodarbību hospitācijas (85 %) un solokoncertu klausīšanās (90 %).

Programmas satura piedāvājums 2004./2005. mācību gadā ir ļāvis pedagogiem apgūt atskaņojuma novērtēšanas prasmes pēc kritērijiem, kas tika apzināti teorētisko lekciju ciklā referāta autores vadībā. Lekciju tematika aptvēra pedagoģiskos un psiholoģiskos nosacījumus līdzdalībai mūziķu konkursos, audiovizuālās metodes īpatnības klaviermākslas didaktikā, četrrocīga ansambļa spēles pedagoģisko pamatojumu, klasiskās sonātes iestudējuma specifiku (J. Haidns), pedagoģisko pieeju analīzi klaviermākslā. Pedagogu aptaujas dati liecina, ka tālākizglītības programmas apguve ir ļāvusi mūzikas skolotājiem gūt ierosmes turpmākajam mācību darbam repertuāra izvēles, četrrocīgas muzicēšanas, atklāto klases vakaru norises pamatojumā u.c.

Diskusija

Durbes pilī tālākizglītības programmas A2 dalībnieku pedagoģiskā darba stāžs mūzikas mācību iestādēs ir bijis ļoti atšķirīgs (no 1 līdz 52 gadiem), kas nosaka programmas satura piedāvājuma specifikas atbilstību mūžizglītības postulātiem. Mūžizglītība balstās uz iekšēju vajadzību vai ārēju faktoru izraisītu nepieciešamību iegūt un arvien papildināt savas zināšanas un prasmes (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000). Pedagogiem tiek uzstādītas aizvien pieaugošas prasības profesionālajā varēšanā, kas ir ievērots programmas saturā atbilstoši Mūžizglītības memoranda sešām noteicošajām pozīcijām (A Memorandum of Lifelong Learning, 2000).

Dalībnieku tālākizglītībā iegūtās prasmes – pētnieciskās, atskaņojuma salīdzinošās analīzes un novērtēšanas prasmes papildina ievērojams komunikatīvais faktors programmas satura apguvē (*new basic skills for all*). Programmas sekmīgu darbību nodrošina Tukuma rajona iestāžu un lauku uzņēmēju līdzfinansējums mūzikas skolotāju tālākizglītībai (*more investment in human resources*). Klaviermākslas pedagoģijas ārvalstu metodiku un atklāto nodarbību pieredzes pārmantošana, kā arī interaktīvās mācību formas un audiovizuālās metodes tālākizglītības programmas satura piedāvājumā ir aktuālas lauku mūzikas skolu mācību procesam šodien (*innovations in teaching and learning*).

Katra pedagoga pienākums ir pastāvīgi pilnveidot savu profesionālo meistarību, apgūstot programmas, kuru apjoms nav mazāks kā 36 stundas (kopsummā) trīs gadu laikā (LR IZM rīkojums, 2004). Mūzikas pedagogi tālākizglītībai regulāri izmanto kā formālajā, tā neformālajā izglītības sistēmā īstenojamus veidus. Tālākizglītības programmas izvēli (klaviermākslas pedagoģijā Latvijā galvenokārt darbojas sievietes) nosaka

kā finansiālie apstākļi, tā norises vieta un laiks apvienojumā ar programmas satura piedāvājumu. Durbes pilt A2 programmas ietvaros iegūtās tālākizglītības kvalitāti apliecina izglītības dokuments – apliecība (*valuing learning; bringing learning closer to home*).

Secinājumi

1. Tālākizglītības mērķis klaviermākslas pedagoģijā tiek īstenots teorētiskās un praktiskās darbības vienotībā.
2. Novadu klaviermākslas pedagogu profesionālā pilnveidošanās sekmē Latvijas lauku kultūrvides kopšanu.

Literatūra

1. A Memorandum of Lifelong Learning, 2000// <http://www.education.gov.mt>
2. LR Izglītības likums, 1999
3. LR IZM Rīkojums Nr. 92, 2004
4. Lūse N. Mūzikas skolotāju tālākizglītība klaviermākslas pedagoģijā (A2) 36 stundas, saskaņojums ar IZM Nr. 0295
5. Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000

2.10. LLU mācībspēku mūžizglītības vadības konceptuālais modelis

Sarmīte Bremze, Dr.paed., doc. (**stenda referāts**)

Anotācija. Viens no galvenajiem Latvijas augstākās izglītības sistēmas sekmīgas attīstības resursiem ir augsti kvalificēti mācībspēki. Lai apmierinātu LLU mācībspēku mūžizglītības vajadzības, nepieciešami pārkārtojumi LLU pēcdiploma apmācībā, mācībspēku tālākizglītībā orientējoties uz mūžizglītību. Pārkārtojumu realizāciju sekmēs LLU docētāju mūžizglītības vadības teorētiskā vai konceptuālā modeļa izveide, kas ļaus izmantot modelēšanu iespējai prognozēt pieprasījumu darba tirgū un teorētiski pamatot mūžizglītības stratēģiju un taktiku. Konceptuālais LLU docētāju mūžizglītības vadības modelis pašreizējā sociālā vidē atklāj mūžizglītības nodrošināšanai būtiskus darbības virzienus un uzdevumus: informācija un mūžizglītības darba / procesu koordinācija.

3. Laureāti

Jau tradicionāli, konferences noslēgumā žūrija paziņo vērtēšanas rezultātus: konkursā par konferences tematiku un akadēmisko struktūrvienību 2005. gadā sagatavotajiem metodiskajiem materiāliem, kā arī paziņo skatītāju simpātijas ieguvušās struktūrvienības.

3.1. Konkursā par konferences tematiku

Bija iesniegts viens darbs

„Pārtikas tehnoloģijas fakultātes studentu motivācija nepilna laika studijām”.

Autori

Daina Kārklīņa, Dr.sc.ing., prof., **Inga Ciproviča**, Dr.sc.ing., asoc. prof.,

Māra Dūma, Mg.agr., doc., **Imants Atis Skrupskis**, Dr.habil.sc.ing., prof.

Žūrija nolēma piešķirt veicināšanas prēmiju.

3.2. Akadēmisko struktūrvienību metodisko izstrādņu izstāde

Struktūrvienību 2005. gadā sagatavoto metodisko materiālu izstādes eksponātu žūrijas vērtējums

1. vieta **Grāmatvedības un finanšu katedra**
2. vieta Pārtikas un vides higiēnas institūts
3. vieta Izglītības un mājsaimniecības institūts

Skatītāju simpātija (tika apbalvota 1. vietas ieguvēja metodisko materiālu izstādē)

1. vieta **Grāmatvedības un finanšu katedra**
2. vieta Pārtikas tehnoloģijas katedra
3. vieta Valodu katedra
4. vieta Pārtikas un vides higiēnas institūts
5. vieta Izglītības un mājsaimniecības institūts
6. vieta Preklīniskais institūts
7. vieta Vides un ūdenssaimniecības katedra
8. vieta Ekonomikas katedra
9. vieta Uzņēmējdarbības un vadības katedra
10. vieta Arhitektūras un būvniecības katedra